Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ЕРА, 21 АПРЕЛЬ, 1983 ШУ. ● № 46 (6770). Мах 3 кап.

ПАРТЕ ТIАХЬЕХ

Кена теха арадаьлнад 1-ча Майна доаа КПСС Центральни Комитета ТIаьхьехамаш. Империализмана духьала, машар, демократи, социализм бахьан лоаттабеча къовсаме къахьегамхой дунен халкъашта юкъерча барт - цхьоагIон Ди даькъала дукхаш парте Центральни Комитет массаза а санна дерригача советски халкъага кхайк. Цун уйла тIайохийт вай вахарорча лоархIамеча дешашта, хьалхашка латтача кертерча декхарашта.

Даькъала хийла пролетарски, социалистически интернационализм аьлна дIахайкадеш вай парте вежарий воарпал дохьийт дунен тIарча коммунистически болхлойн партешка, социалистически мехкий халкъашка, машар, къамаш шоай лоIамагIа хилар, цар вашар тоададар дезаш мел болчарга.

— ХАЬДДА ЮХАТОХА ИМПЕРИАЛИЗМА, МИЛИТАРИЗМА, РЕВАНШИЗМА, АГРЕССИВНИ ТИЙША БОЛХ.

— ГЕРЗАШЦА КИНЧЛУЛГА СИХДЕ ГIЕРТИЛГА ДИРСТ ЙОЛЛАРГЬА ВАЙ, ТIЕМА КХЕРАМ ДIАБОАККХАРГВА ВАЙ, КХОХКАМ КIАЬДБАР СОЦА А ДАЙТАРГДАЦ КIОАРГ А ДЕРГДА ВАЙ, ЯХАШ ТIАХЬЕХ ДУНЕН ТIАРА ХАЛКЪАШ.

ЦIеййа хакъадахара кийчо еча хана парте боагIаш бола мах бу КПСС XXVI съезда исторически решенеш кхоачашъеча советски наха карагIдаьнача гIулакхий, тIахьех КПСС ЦК майски ноябрьски (1982 ш.) Пленумаша лаьца кхиъ толаме чакхбаккхара. Дерригача советски халкъо санна Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша а чIоагIа къоабалбеш тIаийцаб.

— СОВЕТСКИ СОЮЗА КЪАХЬЕГАМХОЙ! 1983 ШЕРА ПЛАНАШ, XI ПЯТИЛЕТКА ЗАДАНЕШ ДЕРРИГАЧА ХЬОКХАМАШТА КХОАЧАШ А ТIЕХКХОАЧАШ А ЯРА ТIЕХЬАРЧА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬА БАЙРАКХ ЛАКХАГIА АЙЕ! аьнна КПСС ЦК баь тIахьехам.

Мехка берригача къахьегамхоша кхайкаш парте тIахьех:

ХIАРА БАЛХА МОТТИГЕРА КЪАХЬЕГАМА ОВСАРЛЕ, ЭФФЕКТИВНОСТЬ, ДИКАЛ АЙЕ!

ТIахьехамашка хьадда декхараш оттадаьд мехкдаьтта, газ, электроэнерги йоахарашта, машинаш ерашта, химикашта, транспорта, бувзама болхлошта, гIишлошъерашта, халкъа боахама кхыча доакъой турвалча болхлой класса аикалашта хьалханиа. Цо уж тIахьех хIаман йхом баран хьурмат дарап тIехьа дерригача халкъо лоаттабеча къовсаме хьинарегIа даакъа лаца, хIара къахьегама коллективе творчество хургIйола, новкъосташа вIаши гIо дергдола, пятилетка кхочашъеча боккха бехктохам хотергбола хьал хьаккхола, сакхетама дисциплина чIоагIъе, болх дика вIаштIехьбаьнкха лелабе, порядок коммунистически дисциплинен хилийта.

Доккхий а бехктохаме а декхараш кхоачашдеш ба юрта бахаме къахьегараш. Кхачан программа кхоачашъелга, дерригача халкъа гIулакх да. Агропромышленни комплекса болхлой декхарийла ба йохи кхачанцен юрта боахама бийдалцек тешамаме Iалашбе.

Парте тIахьех:

— КОЛХОЗХОИ, СОВХОЗИИ БОЛХЛОИ! ХЬИНАРЕГIА ЮКЪЕКХАХЬА IИЛМАН ЛАРДА ТIА ЛАЬТТА ЛЕЛАДУ СИСТЕМА, ЯЛАТ, ТЕХНИЧЕСКИ, КХЫЙОЛА ЮРТА БОАХАМА КУЛЬТУРАШ ДУКХАГIА ЯХА!

— Дикачl дас санна пайда эца лаьттах, техникех, удобренеех, къахьегамен финансовни ресурсаех!

— БIаьстан - кхаьакра балхаш дикагIа де!

Юрта боахама къахьегараш! Ма могга айе хьайбай боахама продуктивность, чIоагIъе цун доакъара база!

— Къовсам лоаттабе дулх, шура, фуаш, тха дукхагIа даккхара тIехьа!

Тайп - тайпара за яьниача, тайп - тайпара балхаш доча нахага кхайк парте Центральни Комитет. Iилманхой, литературен искусствен деятелаш, халкъа дешара, уважIено лорахо балхахой, кагий нахи мехкарийи, кхеэнах, советски бIухой, сий дола вай ветеранаш, кагирхой хьехамчаш парте тIахьех сийлахь - йоккхача вай социалистически Даьхен экономика айеча, цун низ вIасамбоккхача хьинарегIа даакъа лаца.

Доккхагдоацача чIоагIен да Советски Союза халкъий доттагIал. Парте Центральни Комитето Майна долча ТIахьехамашка йоах:

— ДАЬКЪАЛА ХИЙЛА СОВЕТСКИ СОЮЗА ХАЛКЪИЙ НОХАРГIОАЦА ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНИ ЦХЬОАГIОИ ВЕЖАРАШКА ДОЛА ДОТТАГIАЛИ — ВАЙ ОБЩЕСТВА НИЗ БУХ. ВУВЛА ЛАКЪАРГБОАЦА ХЬАСТ!

— ДАЬКЪАЛА ХИЙЛА БОЛХЛОЙ КЛАССА, КОЛХОЗНИ АХАРХОИ, ХАЛКЪА ИНТЕЛЛИГЕНЦЕ НОХАРГIОАЦА СОЮЗ!

Дунен халкъашта юкъерча барт-цхьоагIон Денна — 1 Майна советски халкъ накъаденад ший низах бIубенна. Берригa советски нах санна, Советски Союза Коммунистически партена, цун Центральни Комитета гонахьа айхха кхотабенна бола Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой чIоагIа лоIам болаш ба КПСС XXVI съезда, КПСС ЦК майски ноябрьски (1982 ш.) Пленумий исторически решенеш толаме кхоачашъе. Цар кIенача дег тIера тIаэ КПСС ЦК ТIахьехамашцара дешаш:

— ДАЬКЪАЛА ХИЙЛА СОВЕТСКИ СОЮЗА ЛЕНИНСКИ КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТИ!

— ПАРТЕИ ХАЛКЪЕИ ЦХЬОАГIО, СИЙЛАХЬ-ВОККХАЧА ЛЕНИНА ВАСКЕТАШТА ТЕШАМЕ ХИЛАР — ВАЙ ЕРРИГА КОТАЛОНАШ ЯХАРА БОЛА ТЕШАМ!

— ДАЬКЪАЛА ХИЙЛА ВАЙ СИЙЛАХЬ-ЙОККХА ДАЬХЕ — СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКАИ СОЮЗ!

— Ленина байракха кIал, Коммунистически парте кулгалден дIахьалхашкахьа, коммунизм котъяргахьа гIо!

ДИКА ХОАМАШ

ЯХЬЕ ХЬАЛХАЛАТТАРАШ

Поточно - цехови хьисапе доахан кхабара болх Шелковской района боахамашта юкъе эггара дикагIа вIаштIехьбаьнкхаб «Коминтерн» цIерагIча колхозе. Дика доархIалу цун хьайбаш леладераш цхьайтталагIча пятилетка кхоалагIча шера заданех а. Иштта, цхьоалагIча квартале йохка йоагIар 420 тонн йолаш пачхьалкхента шура ехкай 422 тонн. Из дукха хIама ца эпаш ерригa цхьоалагIча сортагIа я. Цу юкъа хIара кхоабача Iаттагара — 752 килограмм шура яьккхай.

ТIехкхоачашъяьй дулх доккара план а. ПланагIа доахна доагIар 25 тонн йолаш дехкад 34 тонн.

Шишша цхьана а йолаш шин сменагIа болх беш ба ингара доиркаш. Царна юкъе яьрачча социалистически яхье эггара дикагIа къахьег Анварова Айзанен Бунуриаева Iайнаси. ЦхьоалагIча квартале хIара шоай групперча Iаттагара 1550 килограмм шура яьккхай цар, шоай декхар дикна тIехкхоачаш а дир.

Яхье шоллагIа моттиг лаьккхай Кашатырова Аминатеи Iмамашева Закираси. ХIара Iаттагара 1370 килограмм шура яьккхай цар. ХIаьта кхоалагIа моттиг лаьккхай цу юкъа 1350 килограммага дIакхаьчача Эскерханова Хьаваси Кадырова Насиятеи.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

ХЬОКХАМ ТЕЛАШ

«ХIара балха дийнахьа дисциплина тIехдикен хьадер дукхагIен хилийта!» яхача девизах къахьегача Грозненски ТЭЦ-а къахьегамхоша дика толамаш доах укх денощка. Къаьстта хьинаре къахьегарца белгалъяьннай цхьоалагIчен кхоалагIчен электростанцей коллективаш. Укх шера хьалхарча квартала план ханал хьалха кхоачаш а еш цар планал совгIа яьккха электроэнерги 200 эзар киловатт-сахьат я. хIаьта цу юкъа дIаяхийта йовхала энерги 5 эзар гигакалори я. Уж толамаш даха коллектива вIаштIехьдаьннад технологически процессаш нийса вIаштIехьъяхарах, балха ханах бизза пайда эцарах.

Массаза яхар санна лакха толамаш дахарца белгалбаьннаб укхаза, турбинайн яьйи машинисташ Лидия Калюгина, Валентина Щербинина, электрослесараш - прибористаш А. Асуханов, Л. Иванов, слесарь Ф. Глушко.

Х. СУРУДЖАНЦ.

ЛЕНИНА БАЙРАКХА КIАЛ, КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ КУЛГАЛДЕШ ДIАХЬАЛХАШКАХЬА, КОММУНИЗМ КОТЪЯЛАРГАХЬА ГIО!

(КПСС ЦК ТIахьехамашкара)

В. И. Ленин ваь 113 шу дезара хетаь материалаш еш газета 2-ча 4-ча оагIош тIара.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТЕ

1983 шера 18 апреле КПСС ЦК хилар союзни республикийн Компартен ЦК, парте крайкомий, обкомий хьалхарча секретарийн совещани. Цига дийцар юрта бахам дегIабоалабарен Iехачи программа кхочашъяран хьокъехьара цхьадола практически дешаш.

Совещани доклад дир КПСС ЦК Политбюро члено, КПСС ЦК секретара М. С. Горбачева.

Цу юкъана даккха лаьцар: КПСС Ростовски обкома хьалхарча секретара И. А. Бондаренкос, КПСС Башкирски обкома хьалхарча секретара М. З. Шакировс, Украина Компарте Черкасски обкома хьалхарча секретара И. К. Лутакс, КПСС Алтайски крайкома хьалхарча секретара Н. Ф. Аниковс, КПСС Краснодарски крайкома хьалхарча секретара В. И. Воротниковс, Казахстана Компарте Кустанайски обкома хьалхарча секретара В. П. Демиденкос, Узбекистана Компарте Ташкентски обкома хьалхарча секретара М. М. Мусахановс, Молдавс Компарте ЦК хьалхарча секретара С. К. Гроссус, КПСС Татарски обкома хьалхарча секретара Г. И. Усманова, Эстоне Компарте ЦК хьалхарча секретара К. Г. Вайнос, КПСС Томски обкома хьалхарча секретара Е. К. Лигачева, Таджикистана Компарте ЦК хьалхарча секретара Р. Н. Набиева, Белоруссе Компарте Брестски обкома хьалхарча секретара Е. Е. Соколова, Украина Компарте Полтавски обкома хьалхарча секретара Ф. Т. Моргуна, КПСС Московски обкома хьалхарча секретара В. И. Конотопа.

Доклада тIен къамаьлаш дешш белгалдир, КПСС ЦК майски ноябрьски (1982 ш.) Пленумий решенеш, партен правительствай цул тIехьагIарча социальна юрта хьакхелла КПСС XXVI съездо оттадаь декхараш, мехка Кхачан программа кхочашъяра аьттув бола экономически хьалаш. Юртбоахама предприятей коллективашка айлуш латт производственни технологически дисциплина, юрта боахамен агропромышленни кхыча доакъойн бувзамаш чIоагIлу, вIаши цхьана гIулакхаш леладелга тоалу. Экономика цу дакъе къахьегараша шоай низаш тIаухийт кхачан продуктай ресурсаш тешамегIа алсамъяхара, хIара производственни участке бухсоцаш хьахур дукхагIа хилийтара.

Цу цхьан ханна, итогашта яьча анализо хьахьокхачох цхьайолча республикашка, кралашка, областашка цIенхаштта кхочамбоапареш ца зувш дитарийн да юрта хьакхелла производственни потенциалах, лаьттах, къахьегама ресурсаех пайда эцача. КIезига боахамаш дац ялиу, шекаре свекла, дулх, шура, кхыйола продукца лакхара темпаш дегIайоалаяра пятилетка задапел тIехьадусаш, пачхьалкхен декхар тIадиса. ХIанз а мела лел юрт социально - бытовой дакъе эргаякхара проблемаш къоастаелга.

Совещание дукха уйла тIаяхийтар укх карарча шерарча декхарашта, юртбоахама производства эффективность айяра, отталь планови заданеш хьалда кхочашъелга Iалашдара корта болаш де деларешта. Къаьстта белгалдир бIаьсти хIамаш ший ханнахьа дIасе, ялата, доакъара, лаьттанцарча кхыча продукце хьувкьам айбара, уж дукхагIа яхара эшача организационни агротехнически мероприятей комплекс чакхьякхар боккха лоархIам болаш долга. Хьайбаш леладеча керттера низаш тIадахийта деза цу дакъена дIахо интенсификаци ера, хьайбайн оалхазарийн продуктивность ма могга айяра, дулх, шура, фуаш дукхагIа дахара.

Белгалдир юртара беррига экономически болх хьадда тоабанла, боахама расчет, къахьегами производствон вIаштIехьъякхкара дикагIйола формаш юкъейоалализа аргIоацилга. Белгалдьякхар юртарча партийни организацей балха стили методаши дIахо тоаяр лоархIаме долга.

Совещани чакхйоалаш дIаьхха къамаьл дир КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Ю. В. Андропова.

Новкъоста Ю. В. Андропова белгалдир, КПСС ЦК деррагIа болх бу боахами культурен хьалъеча ерригача участкашка, арахьарча политикана кулгалдеча парте организаторски политически болх чIоагIбара тIехьа.

Политбюрон Секретариатен тернама юкъмоттиге латт КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленума решенеш кхоачашъярца дувзадеша дешаш. ДукхагIа низ тIабахийтар балха стиль эргайоахаш тоаяра, тIаьшца решенеш кхоачашъяра тIахьожал лоаттабара, партийни, пачхьалкхен, къахьегама дисциплина айяра. Из къоабалдир коммунисташа, берригача къахьегамхоша, дикка Iаьтяьар производственни дешашта. Промышленноста продукци маьхала лаккхара хьалхарча квартала план 102 процент кхоачашъяьй. ДIадахача шера хьалхарча кварталаца ниедача промышленни продукци 4,7 процент дукхагIа хьаьй. 1982 шера из хьоцам 2,1 процент бар. Къахьегамо овсарле 3,9 процент айяяьй. ДIадахача шера хьалхарча квартале 1,5 хиннача.

Керттера экономически хьокхамаш тоадара из белгальдьна тенденции дIачIоагIъяр лоархIаме да. Цунна тIадерзадаь да планировани тоаяра, боахама механизм эргайоаккхаш тоаяра, продукци дукхагIа арахецара а из дикагIа хилийтара а къахьегама коллективашта стимулировани еча эша экономически хьалаш хьадара тIакхле чакхдоахаш а нийдеш а латта гIулакхаш.

Из дара, Политбюрона хетачох де дезар фуд аьлча, из да халкъа боахама ерригача участкашка дIахо йодача хана а хьинаре хилар, хьалхашка оттадаь декхараш тIаргIертта кхоачашде гIертар.

Юрта боахам парте беча балха керттерча лостамех цаI ба. Из дIахо а дегIабоалабара наькъаш белгалдаьд парте XXVI съездо. КПСС ЦК майски (1982 ш.) Пленумо чIоагIъяьй СССР Кхачан программа. ТIаьнна решенеш йоккхий, лоархIаме я. Бакъда, цар шоаш «болх» бергбац. Болх геттара чIоагIа вIаштIехьбакха беза, уж кхоачашъяра къахьегамхой оамагIа а боахаш.

Юрта боахамера хьал хIанзарчоа чоалхане да. Укхаза, белгала аьлча, Iатиъад укх тIехьарча шерашка вайга са ца доаккхийташ бола хаоттам аьттув боаццаш хилар. Цхьабакъда, цу хьалашка цхьаболча болхлошта хьа а лехаш карадоагIа халонаш эшалра а юртбоахама продукци дукхагIа янкхара а наькъаш. ХIаьта цхьабараш гIерт цу хьалашца балха тIа цIенхаштта гIалаташ дуьлийтарах бехказа бовла. Юрта боахам дегIабоалабара темпаш сихъеча а кхачан проблема къоастаеча а халонаш эшаеш тIаргIертта болх бе беза аьнна лерхIаш я КПСС ЦК.

Доклада тIа а совещание къамаьлаш даьраша а дуккхана дешаех дийцар. Юрта боахаме мел йола проблемаш пар чу ца лоаце а. Бакъда, уж юкъар лоархIаме да. хIана аьлча цо новкъостал дергда хIана керттера дир белгалдара, гIулакх дикагIа вIаштIехьдаккхара.

ДIахо новкъоста Ю. В. Андропова дийцар хIанзарен дIахорча ханарен маIан долча цхьадолча дешаех.

Хьалхарча аргIаш де ялар фуд аьлча, из да лаьттан тIара чуэаар тешаме хилийтар а цун продуктивность лакхъяр а. ХIара республике, хIара областе шоашоай башхалонаш я, хIаьта уж балха тIа тергалъе а еза. Iилма а практика а хьахьекхид, лакха хьувкъамаш чуэцара лаьтта леладара зональни системашка доала дезилга. Уж практически массанахьа я вIаштIехьъяьхай, бакъда, юкъе ледара кхуьв, цу дешах йола Iилманхой а специалистий а рекомендацеш ползаш тIа ядаш шераш доах. ХIаьта лаьтта леладу къаьнача Iадаьлагlа. Iилман ларда тIа отталь лаьтта леладара системаш юкъехьолга сихде деза. ХIанза из да укх гаргарча цхьан-шин шера севообороташ юкъейоалаелга чакхдаккха деза. Лаьттан гектара тIара дукхагIа продукци дургIолча структураге довла деза, культураш индустриальни технологегIа леладелга. Лаьттанна обработка яра пайданегIа йола способаш шерра юкъейоалае еза яхилга. Цу гIулакхаша, мелиорацин яра гIулакхашца цхьана, хIаьта цун масштабаш тIа-тIа йоккхагIа хургьа, йиш хулийтаргьа ялат, доакъара а кхыйола а культураш динен тешшамен хьувкъе.

Iилман - технически прогрессаца цхьана гIа боахаш хьаба безаш ба юрта боахам. Iилман учреждениеша дукхагIа гIо дарга хьежаш я колхозаши совхозаши. Цхьабакъда, белгалдаккха деза цхьаькха а. Вайцига кIезига яц маьхера Iилман-технически разработкаш. ТолашагIдолча боахамаша, производстве хьалхалаттараша дика опыт Iоалый. Бакъда, из кхоачам боллаш юкъескахьац, цхьайолча хана къаьсткъаьстача юртбоахама предприятешка мара а ца кхухьаш. Керда, толашагIа мел дар майрагIа, хьинарегIа, шерагIа юкъекхуьла деза.

Юрта хьаьнча материально-технически базах пайда эцилга цIенхаштта тоаде деза. КIезига моттигаш хилац тракторащ, комбайнаш, кхыйола машинаш тоьац, ихаш. Боккъалдар аьлча, колхозашти совхозашти мах эшар хIанз а дIадениедац. ХIаьта дезь латтар а кIезига да ала йиш яц. КПСС ЦК мартовски Пленум хинначул тIехьагIа юрта боахамера керттера фондаш 4-зза дукхагIа хиннай, электроэнергеца къахьегам Iалашбар а минеральни удобренеш лоаттаяр а — 3-зза совгIа, хий декка лаьттааш 1,7-зза алсам даьннад.

Дукха ха йоацаш КПСС ЦК а СССР Министрий Совето а тIаиIцача соцам тIа белгалъяьй лакха овсарле болча техникаца колхозаши совхозаши дIахо Iалашъяра йоккха программа.

Цхьабакъда, хIанз йолаш йолча материально - технически база а торо хулийт юрта боахаме хIанз долеш дерел дукха дикагIа хьокхамаш даьндита. Амма цу торонех дикагIча тайпара пайда эцац. Дуккхача колхозашкеи совхозашкеи къоастадаьдац механизаторий кадраша Iалашбара декхар. Цхьайола техника, цу дакъе дукха мах боахиэ а чIоагIа низ бола а тракторащ йолаш, тIачIоагIъе цхьа да воацаш я. Ледара лел ремонт, ю а техника лоаттаю а база хьаелга, дукха машинаш тишъенний аьле тIера дIайоах.

Ма дарра аьлча, юртбоахама машинаш дикагIа хьае еза, бакъда, эгара хьалха царна эксплуатаци ел а дикагIа вIаштIехьдаккха деза. Техника лоаттаю, ремонт ю, технически гIулакх ду база дегIайоалаяра хьакъехьа тIаинIъ решенеш хIанзарчоа во кхоачашъю. Из хIама тоадалза дергIац, ха кхы дIа а ца йохийташ.

Лаьттах, юртарча производственни потенциалах дикагIча тайпара пайда эцара декхараш сихагIа кхоачашдара хьалхарча юхьига де, дезар да колхозаши совхозаши массаза болх бергболча кадраща Iалашъелга. Чоалхане доацачарех дац из декхар. ДукхагIа хьалде деза нах чубаха цIенош, школаш, профтехучилищаш, культурно - бытовой гIулакхашта эша кхыйола объекташ. Цунна хьожаьй Iалаьмате дукха капиталовложенеш, юрта гIишлош хьаьяра городанкарча гIишлон организацей низаш тIадерзаде бокъо енай. Деррига а моттигерча органий инициативах, практически болх вIаштIехьбакха царна харах тайша да. Парте дукха обкомаш из декхар кхоачашде хьинаре дIайолаенай. - Цох дийцар совещание къамаьлеш дайраша. Политбюрос хьалловц из лоархIаме гIулакх нитта леладар.

Новкъоста Ю. В. Андропова белгалдаьккхар, боахама дешаш къестаделга тIадилла агропромышленни объединенеш юрта хIанз болх беш йолча хана, юрташкарча къахьегама коллективашка беча организаторски а политически а балха боарам наька санна лакхбе партийни комитеташ де-

(Чистедоалар 3-ча оагIо тIа).

СВЕКЛАШ ДIАЮВРАШ-ГОВЗАНЧАШ

Са тессача дена боад къоалабаллахца, цахадаш, болх беш я тахан Назрановски района «40 лет Октября» совхоза свеклай кхаина хIамаш дIаюв агрегаташ. Боахама механизатораш, сихбенна свеклаш дIаюов боахх.

540 гектара тIа кхеергья совхозе укх шера шекара свеклаш. Оаха лаьрхIад лоацачча хана, диъ-пхе балха дийнахьа свеклай кха дIадийна чакхдакха. Из болх сихен диней кхоачашбу хIанз дукхача хана деиз боахаме, свеклаш кхееш хьавоагIача, шиъ балха боккъоца вола говзанча доархIа механизатора Келигов Мусас кулгалдеча звено. Хьалхарча шерашка санна карарча шера а шиъ новкъоста гIо де венав республика пIи хега вола хьешаш лелаер Кодзоев Бахьаудин. Вешта аьлча, совхоза свеклаш дIаювш боахкараш лаьтта леладара говзанчаш лоархIараш ба.

Свеклаш дIаюв дахьсхе дика кийчдаьча лаьтта. Индустриальни технологе дIа ма декхара. ХьалхагIа лаьтана гербицидаш тоьwш ва механизатор Яндиев Султан. ТIаьхха Минаилов ИбрахIаим культиваци яьккхача лаьтта тIа фу дIалувш йолх Келигов Мусаи Кодзоев Бахьаудини тIабагIа агрегаташ. Фуна цхьана кхайиа юкъекхухь минеральни удобренеш. ХIаьта цар агрегаташта тIехьа шиъ низ болча Т-150 яхача трактора тIехьайийза йоахкача езача катокашца лаьтта IотоIадеш ва Кантышев Руслан.

Совхозе хьалхе а 1982 шера гурахьа деиз болабеннабар карарча шера бIаьстана кийчо е. Ханнахьа аьха дакккадар аьба оахаш доле лаьтта. Свеклаш дIаювра йолча деррига кхай тIа дIатессар шортта органически минеральни удобренеш. Цул тIехьагIа лаьтта цIаьнта а аьхар. ХIаьта бIаьсти хьалхарча деношка, сихха лаьтта тIоадьа чусо цайир. Техника дика тоаяр бахьан долаш, хIанз вIалла йоха ца йохаш лакха овсарле йолаш болх беш я.

Иштта, норма 12 гектар йолаш дийнахьа 22—23 гектара тIа свеклаш дIае вIаштIехьдоал Кодзоев Бахьаудинен Келигов Мусайн. ХIаьта шоаш хьабеш бола болх цIена кхоачаш а бу. Из кхетадеш да, хIана аьлча Кодзоев Бахьаудин свеклаш дIаювча вIашагIъеллача хьара партийни група керте латташ ва. ХIаьта, партийни група юкъевоагIаш ва Келигов Муса а. Цудухьа, свеклаш дIаювча кхай тIа беча балхах сагото е езац са. Цар шоаш дика тIахьежам лоаттабу балха дикала. Нагахьа санна, белха тIа моллагIа цхьа кхоачамбоацар нийсделча партийни група оарцагI а яьле из цу сахьате дIадоакх.

Техника ехача из мастерске дIайнга ца езаш кхай тIа тоае кийча я массаза а укхаза дежурство дIахьош йола «Техничка». Бакъда, хIанззалца ремонтникаш эшаш моттиг ниисъенниац.

Балха ха зеха ца йоаяр дукха механизатораша кхай тIа хьахкуь кхача. Баьча балха итогаш ца еш цхьа ди дIадахийтац. ХIаьта, хьинаре къахьийгараш белгалбоах ахчан премешца, цар сийна арахец «молнеш». Эггара боккхагIа толам баьнхачун дIалу карара кара теле цIе вымпел. Тахан карара кара тела цIе вымпел лепаш я Келигов Мусас лелаеча агрегата тIа. Мусас кулгалдеча звенос дош деинад план 220 центнер йолаш карарча шера хIара гектара тIара 260 центнер шекара свеклаш яха. Звенона чубоагIа механизатораш тийша ба шоай дош кхоачашдарал совгIа, тIехкхоачашдергхилара а.

Б. ДЗАУРОВ,
Назрановски района «40 лет Октября» совхози керттера агроном.

РЕДАКЦЕГАРА: Материал непатоха кийчъяьча хана тхота хоам бера: совхоза механизатораш, шеци ма аллара, цхе балха дийнахьа ерригa свеклаш дIадийна баьннаб.

Кховна—В. И. Ленин вь 113 шу

ЛЕНИНА ГIУЛАКХ ДАХАШ А КОТДУВЛАШ А ДА!

Владимир Ильича цIерагIа

МОСКОВСКИН ОБЛАСТЬ. Ленина орден лелаю Владимир Ильича цIерагIа колхоз — Подмосковье къахьегIарех воаххь. Из вIашагIноллига хьалхадаийнад В. И. Ленина.

1921 шера 9 январа Владимир Ильич Ленин, салоIаш волча хана, хIана колхоза центральни усадьба йолча кхиначa Горки яхача юртарча ахархошта хьалхашка къамаьл деш хиннав. Собрани хиннай ахархочун И. А. Шульгина цIагIа. Цу дицлургдоацача дийнахьа В. И. Ленина ахархошка дийцад кооперативни юкъегIа коллективни вахар хьалдаьза даргдоацаш хиларах, белгалбаьб торо йоацаш хилари тIехьадисари дIадаккхара хила беза никъ.

Колхоза деррига истори — из ленински васкеташ кхачашдара тIехьа, вай парте аграрни политика кхеачашъяра тIехьа колхозхоша лоаттабьача къовсама сийрда оагIонаш. Ах бIаь шу совгIа хьалха Владимир Ильича цIерагIча колхозе алхха 160 гектар оахаш дола лаьтта, 260 сом общественни ахча, 9 говр мара хиннавц. ХIанз цу боахаме 1538 гектар лаьтташ, тайп - тайпарча маркаел йола 78 трактор я.

Боахамо хIара шера ялх миллион совгIа сома продукци йоахи, хIаьта колхоза керттера фондаш 21 миллион сом я. Цун керттера даакъа да шура йиихара доахан лелаьдар. Укхаза кхитта доахне дулх, фуаш, чкъорий, лелаю кхертолаш, баьцадаараш, шерра кхаьеделладий баьцадаарий культурай фу кийчделга.

Колхоза шурий - племенной комплекса 2200 бежан, 800 бетта етт ба. Юкъера лаьрхIача хIара Iаттагара шера йоаккха шура 5400 килограмм я.

Боахамо доккхий къуекъамаш кхеду. Из деррига а хьакхннад къахьегам вIаштIехьбаккхара прогрессивни формаш, лаьтта леладича хозрасчетагIа боак бара групповой методаш, хьайбаш леладича шин сменагIа йола звеньевой система, юртбоахама культураш лелаяра лакха агротехника, комплексни механизаци, мелиораци балха кизеIоалаяр бахьан долаш.

Колхозхоша хьинар кхе ца деш къахьегарах колхоза ениай Ленина орден, КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК памятни ЦIе байрах, РСФСР Лахнекъарча Совета Президиума Сийлен грамота, СССР ВДНХ дипломаш еделаьй.

Владимир Ильича цIерагIча колхоза ениай «Коммунистически къахьегама предприятие» яха цIи.

СУРТАШ ТIА: 1. 1921 шера 9 январе Горки яхача юртарча ахархошта кьалашка къамаьл деш ва Владимир Ильич Ленин (художника Николай Александровича Сысоева сурта тIара репродукци).

2. Хьайбаш леладаре поточни цеховой структура дукхача шерашка болх беш а чунак пайда боалаш а йолча Калиновски шурий - племенной комплекса деттача доахана цеха.

Н. АКИМОВА сурт. ТАСС фотохроника.

В. И. Ленинах СИЙЛАХЬ-БОККХАЧА НАХА

ДЖОН РИД,
американски яздархо.
«Ленин — историе локомотив».

СУНЬ ЯТ-СЕН,
сийлахь-воккха китайски революционер-демократ.
«Дунен историе дукхача бIаьшерашка дукхарал шоай хоза хилнадиле а из вахаре чакхдоаккхаш боаца зоараш баьччаш, Iилманхой хиннаб. Хьо, Ленин, цу тайпарчарех вах. Хьо дийна а хьийта а Iеннар, Iа айха дийцар вахаре кхоачашдир».

СЕРГЕЙ МИРОНОВИЧ КИРОВ,
Советски Союза Коммунистически парте гIорваьнна деятель.
«Из цIаккха а, [illegible] лелхар, даши миллионаш болча къахьегамхошта цогIе вар. ХIаьта цо телар царна шиъ наьхъ тIа [illegible] дукхьалш на юта Iалшьате бокхха, боккар-[illegible].

ИЗАБЕЛЛА БЛЮМ,
Бельге общественни деятельница,
Дунен халкъашта юкъерча Ленински преме лауреат.
«...Ленино адамлен XX бIаьшераш а тIехьа тIаьоагIача бIаьшерашта а никъ белгалбаьккхаб. Нах цIи летае баьнача хано дена Октябрьски революци хинначул тIехьагIа хьадоагIача шераша сона хетта айденна, тохаденна хилнадан дуне».

ВАЦЛАВ ВАЦЛАВОВИЧ ВОРОВСКИЙ,
гIорваьнна советски дипломат.
«Хьадагалаш а хала до хьан саго хьаьнъале нитта Iаваьнате йоккхе уйла, чIоагIа кхо бола лоIалин сийлахь - боккха безами вIаьнк тарбе йиш хилар; Владимир Ильич верриге а цхьан чхерах вича санна вар цхьаина а лостане кегавенна а воащиш. Цун санхетамера дерригга а цхьан хIованна тIадийрза а цхьан доккхача юкъара декхарна тардича санна а ха — пролетерата кхел бахьан гIулакх дараш социализмага никъ бала бедача дунна кулгалдераш».

ПОГАННЕС БЕХЕР,
немецки поэт.
«ТIое сегарал сийрагIа [illegible] дукка дийнинца цо тхьайса улла дуне сонадаьккхар».

ВИЛЬГЕЛЬМ ПИК,
Германски дуней халкъашта юкъерча коммунистически болхлойн болама цIи хеза деятель.
«[illegible] бола Ленина идеаш хIанзале вахаре чIоагIъенна дIаяттай дуней доккхача даькъа тIа, хIаьта хIара дийнахьа миллионаш болча нахьа керладар хьенкхоалара боли безам айбем а я...».

ЦIАККХА ДИЦЛАЦ

Назрановски района Пхьилекъонгий-Юрта вахаш ва НАЛЬГИЕВ САIЕ САВАРБИК. Цо дааьтьа лаьцад Сийлахь-боккхача социалистически революце, граждански тIем тIа. Саварбика ираз хиннад сийлахь баьчча Владимир Ильич Ленин бIаргаго а цун къамаьлага ладувгIа а. Тахан цо дагалувц шиъ вахаре йоаргIоаца лер йита уж денош.

ХАЛА ДАР къахьетача наькa вахар Советий Iаьдал отталехьа. Кховненах дот тийша сат вацар. Къахьегача сага лоIам беш тахане а ццар. Цу хана дукха кийслора балхаш, шоашта бола аьттув лохаш гош даццалца наькъаш дусташ лела нах. Иштта гIулакха 1914 шера се ваьхача Пхьилекъонгий-Юртара Россе вахар со а. Атта дацар цига кхача, бакъда, моттар цигара дукха рузкъа дахьаргдолаш санна. Назранера дIаяхача цIера машина тIа дукха гIалгIай бар со санна ираз лаха болхаш. Аз лаьрхIар фуннагIа даь а Петрограде кхача.

ЦIагIа волаш сона хезадар Россе бIаьхийча наха гIалгIай чIоагIа раьза а болаш шоай боадамашта, заводашта, фабрикашта ха де дIанийбу, яхаш. Цудухьа Петрограде аз лаьрхIар из болх сайна лаха. Кастта дика аьттув баьлар. Охтенски молх деча заводе хьахол дIанийцар со. Укхаза сона байзар дукха эрсий. Хьалха хала дар царца къамаьл де, хIана аьлча, сона гIалгIай мотт мара хацар. Ала деза, цу хана эрсий мотт, йоазув-дешар хоаш ГIалгIайче атта сат ца хиннига. Бакъда, кастта аз Iомабир эрсий мотт.

Къаьстта чIоагIа хьоашал тоссаделар са Павликаца (тайпиа цIи дагаргIац). Из соца цхьана ха деш вар. Вокха эрсашам Павел Антонович оалар цунах, хIаьта аз дукхьал Павлик. Из со санна 31 шу даьнна вIамсар вар. Цо дукха хIамаш Iомадир сона. Эрсий алапаш довзийтар. Iомавир сай тайпан цIи яхъе а. Дукха ха яьлехьа аз дувцар дика кхетадора Павлика, хIаьта цо дувцар аз а.

гIаргва, аьнна. Сога иза баьккхар Павлин вар.

Сарахьа берига завода болхлой гулбеннабар. Сон Павлики тховшта Ленин динагIа тургволча дIаэттар. ЧIоагIе сагота вар масса а баьчча ца вар кхераш. Ховра мел кхераме ха я. кхерар шоаш болча воагIаш наьнъагIа хатар кийсдалар. Айса фу дергда ца ховш уйлаша корьагIа ваьнкяа вар со а. Цу ханна ахьаниe цIогIа техар: «Ленин!» Цул тIеяьагIа хиннар! Шийна бIарга ца дайча тешаргвац сага. Гонахье кхайнеш деттеш тIоараш, «Ура» — яха цIогIарч.

Ленина кулг айдир сатем бехаш. ТIаккха къамаьл де волавелар. Дош тувладилар кхераш ладувгIар наха. Чехка сатвар Ильич. Къамаьл дика дора. Цо оала хIара дош дег чу дужар. Эсерашка меньшевикашка болхлой Iехабу, йоахар Ленина. Вайна безац тIом. Россена машар беза. Дукха дувцанзар. Амма цо даьча къамаьло къаьста хьагкIтар мехкагара хьал, болхлой де дезар. Ший къамаьл чакхдоаллаш Ленина болхлой тIахьийхар пролетарски социалистически революци яра.

Дукха дийшар аз Павликаца тховшта хелар, дайнар, Iалаьмате ираза хетар тхоай Ленинга ладувгIа йиш хиларах.

БОЛАБЕЛАР ТIОМ. Массанахьа из мара дувцаш хIама дацар. Тайп - тайпара дувцар. Цхьачар тIом бе беза, йоахар, котдаллалца. Вокхар тIом эшац, йоахар. Хоалуш дар хала ханаш тIайоагIилга. Болхлой раьза бацар паччахьа Iаьдала. Уж раьза хилийта цо даь а хIама а дацар. Iурра дена бийса хиллалца болх бича а лерттIа даар а вIаштIехьа далацар. Цхьанкха тайпа бокъо яцар болхлочун. Каст - каста хозар заводашкара, фабрикашкара болхлой забастовкаш еш ба, яхаш. Цар Iаьдалгара хьадехар шоай вахар кIезига мукъагIа эттача доаккхилга.

Павлика дикагIа кхетадора Петроградера хьал. Цул совгIа, ма хулла со кхетаве а гIертар. Цунгара хайра сона большевикаш тIома духьал болга. Уж къахьегамхошта машари пархIатон яла гIертилга. Из бахьан долаш цар шоай са ца кходелга а.

Iалаьмате сатемза яр Россе 1917 шера. Питере хIара дийнахьа болхлой, салтий митингаш, собранеш хулар. Масле моттигашка къамаьлаш деш бар большевикаш. Массанахьа хозар Ленина цIи. Болхлоша боча йоахар из. Цунца дувзар шоай кхоанара гIоза вахар. ЧIоагIа безам бар са Ленин бIаргаго. Ленин большевикий баьчча вар. ХIаьта со дег чу сайх боккъонца вола большевик хеташ вар. ХIана аьлча, сона хоавра къеча наькъа, болхлой духьа большевикаша къовсам лоаттабелга. Уж халкъашта машар бала гIертилга. ТIаккха со болхло вар, са дай ахархой хиннаб, сона безацар тIом. Болхлошта тIехьа а этта вала кийча вар со. Цудухьа хетар сона сайх большевик а Ленина бIаргаго деккарийла а. Ирала из настлуш са вIаштIехьа а даьлар.

Из дар 1917 шера бIаьсти. Со бола волча Охтенски молха доаккхача заводе ховш бера тхоца къамаьл де Ленин вола ...

ЦУ ДИЙНАХЬА дего сай са ца кходеш аз Советий Iаьдал бахьан долаш къовсам лоаттабаьб. Гурахьа аз даакъа лаьцар Зимний Дворец йоаккхача. Укхаза вийра са хьамсара новкъост. Iалаьмате чIоагIа вас хилар сона цунах. Юнкеро техача топах са кара са дIадахар Павлика. Са тассалехьа Зимний Дворец Iоцlенйар социалистически революцен моастагIех.

1918 шера со юха цIаввера ГIалгIайче. Аз даакъа лаьцад Кавказе хиннача граждански тIем тIа. Долакха-Юртен Пхьилекъонгий-Юртен хиннача тIемашка волаш сона шиннахьа човнаш йир. ЦаI хала а йолаш.

Советий Iаьдал чIоагIденначул тIехьагIа аз даакъа лаьцар колхозаш йоххача.

ХIана бIаьра наьнан со. Дика дагадоагIа шеддар. Дукха хало Iайшай аз. Амма дукха гIоза денош а хиннад са вахаре. ЦIаккха а дицлац сона сайна Питере Ленин вайна а цунга ладийгIа а дий.

Ленина орден лелаер

МЕХКДАЬТТА ГУЧАДАККХАРА ТIАКХУВШ

Туха кIалхарча юра тIоанеш текхара бурув тохаш де тхо 170-гIа скважинана. Цу тIоанашка мехкдаьтта дий хьажа лаьрхIа массеха скважина я МагIалбикерча УБР бурув тохаш, туха тIоанашка IогIаккхьеча. Цхьабакъда, туха тIоанех Iочакхбоала мегадац цхьаннахьа а.

Вай мокка меттел, деррига дунен тIа а эггара хьалхе деш да туха кIалхарча юра тIоанашка бурув тоhилга. Цу тIоанашка кхоачилга тIадиллад тха бригадерча бурувдеттерешта. Тха коллективо йоккха сийле йолаш де на гIулакх. Цунга хьанкха лакха бе тхоне тIалатте бехктокхам а.

Проектах 6500 метр кIоарга бурув токе лаьрхIа я тха 170-гIа скважина. Укхаза оаха бурув текад 5700 метр, царех 400 метр туха тIоанех а токеш. Кхы йиъ бIаь метр бурув токе дезе тха туха тIоанех чакхдоале, нагахьа санна хьалкегIа мехкдаьтта гуча ца доале.

Укх тIехьарча хана дIахо бурув токара тхоей скважина кийчъеш хиннад тхо. Инструмент цьапьаренIоссера дукхьала чIоагIъьмй скважина устье. Опрессовка яьй. Чакхдаьхад дукхха кхыдола балхаш.

Шин дийнахьан шин буси бурув тохара оборудовани тоххаш, дIахо бурув тохара башмак кийчъеш кинад тхо. Кхо метр бурув техар оаха цу шин дийнахьа. Толамца чакхдаьхар тха коллективо керда оттаяь бурув тоха оборудовани тахкара белхаш а.

Дахача пIаьраско дийнахьа оаха яьча кийчонга хьожаш хилар МагIалбикерча бурув деттача „управлене, «Грознефть» объединене, гортекнадзора еннлаш бола комисси. Цо дина лаьрхIар тха скважина дIахо бурув токара кийчо яре дерригa балхаш.

Хьинар кхо ца деш къахьегаш хилар бригадере берригa болхлой. Церна юкъе хьалха латташ хиннаб бурув токараш коммунисташ Денейко Михаил, Хадзиев Iейсе, Колосовский Александр, бурув тохачун гIоннаш Камчатников Николай, Хромов Евгений, Гетагазов Борис, Казбеков Махьмад, электромонтер Растегаев Василий, слесарь Тебоев Iалихан, кхыбараш.

170-гIа скважина дIахо бурув тохара балхаш дIадоладера хетаь конференци хилар укхаза 19-ча апреле. Коллектива кьалхашка латта декхар чоаIаме долга бурув деттерешта дIадоазийташ, из декхар сийленца кхоачашдара де дезараш белгалдоахаш, бригада коллективо керда социалистически декхараш тIаэцаш чакхъьнар конференци.

М. ХАДЗИЕВ,
буровой начальник, Ленина ордена кавалер.

ЯХЬЕ КХОЗЗА КОТЪЯЬННАР

Цхьайтталагlча пятилетка хьалхарча шерашка каст-каста хулар В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода коллектив тIехьаюсаш. БоагIача боарамагIа чакхьакха бийдал хилацар, цудухьа на хетта дика дIабодацар коллектива болх, яхаш дувц завода парткома секретара Михик Константин Анатольевича. Нийслу халонаш эшалра, кхоачамбоацараш дIадахара предприяте кулгалхоша, общественни организацеша оарцагIа баьхар беррига специалисташ, завода чурча торонех кхетамца пайда а ийбеш, цехашта, установкашта, сменашта юкъера социалистически ях дикагIа вIаштIехьаьккхар. Къахьегамен производственни дисциплина чIоагIъяра а тIадерзадаь дукха балхаш дир. Иштта оаха балхаш дарах доккха беркат даьлар завода коллективана, яхаш дувц дIахо Константин Анатольевича. ДIадахача шера деррига техника - экономически хьонхамий план кхоачаш а яь, бIубенна дIадоладаьд цо ер шу.

ДIабахача кхаь бетта республикерча промышленни предприятешта юкъе лаьрха хиннача социалистически яхьа итогаш йига, хIара бетта луш вIаштта кхозза, яхье шоллагIа моттиг а хьожеш, цунна елар КПСС обкома, Нохч ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома сийлен грамота. Иштта кхозза республикански Сийлен уяга тIа а йиъхьай цу завода коллектив.

Уж совгIаташ дала а дагIаш тийнна хилар къаьтта хьахьокх укх шера хьалхарча квартале цо даьхача къахьегама толамаша. Товарни продукци арахецара пачхьалкхен план 100.5 процент кхоачашъяьй предприяте технологаша. Пачхьалкхен дикала Знак йола продукци арахецара задани дикка тIехкхоачашъяьй. Пачхьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа арахийцай из продукци 62 эзар сома маьха. Къахьегама овсарле лакхъяра кхаь бетта задани 100,7 процент кхоачашъяьй цар.

Овсаре къахьегарил совгIа арахецаш йола продукци тIа-тIа дикагIа хилийтара тIадерзадаь а дукха балхаш даьд технологаша. Цу даькъе дика ха а яьнаэй цар. Заводе арахецача ялх тайпарча продукцена пачхьалкхен дикала Знак еннай. Царех ши йиъ тайпарча маркаh дола мехкдаьтта парафин, техническа гIулакхашта эпа фатаген, фатагена фракци. Вож мел йола продукци ГОСТ-а хьелаша дIа ма дехкара я. Заводе еррига хьаеча продукцех 8,7 процент яр лакхерча категорех ерахецаш я.

Шоаш хьалхарча квартале даьха къахьегама толамаш ленгара денга тоаденн къахьегаш ба В. И. Ленина цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача завода технологаш укх апрель бетта а. Вай хьамсара баьчча ваь 113 шу дузача деннa къахьегама совгIат а кийчдеш хахал хьалха кхоачашйир цар апрель бетта хьалхарча шин декада задани а.

Уж деррига къахьегама толамаш хьакхоллаш бараш шоай кхэн хьинари кхо ца деш болх беш бола мехкдаьтта чакхдоахараш ба. «ХIара балха дийнахьа дисциплина тIехдикен хьадер дукхагIен хилийта» яхача девизах яхье яьнача установкашта юкъе хадданза хьалха латташ я Зеленков Дмитре кулгалдеча ЭЛОУ-АВТ яхача установка коллектив. ДIадахача шера «Грознефтеоргсинтез» производственни объединена чуйоагIача мехкдаьтта чакхдоахача предприятешкарта установкашта юкъе дании хьалха латтарал совгIа Еррига союзни социалистически яхье а шозза хьалхара моттиг яьнкхар цо. Цхьанкха бетта а карара на йоалийташ установка технологашa лелеш я предприятe карара нарe тела ЦIе байранх. Цига хьинаре къахьегаш ба воккхагIвола оператор Бандилет Андрей Федорович, машинист Эльбаун Иосиф Павлович, кхыбараш.

Шоай предприяте лелаеча сийдолча В. И. Ленина цIера сий даим лакха а лоаттадеш, башха - дика къахьегама производственни толамаш доалаш бола болхлой бIаьн ба заводе. Царех ба цхьоалагIча цехера воккхагIвола операторaш, сменай мастераш Бутенко Виктор Сергеевич, Бурлаенко Иван Миронович, шоллагIча цехера воккхагIвола оператор Редькин Николай Николаевич, кхоалагIчен биълагIчен цехере воккхагIвола операторaш Константинов Александр Афанасьевич, Невскин Михаил Степанович, кхы дукхха бараш а. ДикагIвола кулгалхойн организаторaш уж хилар хьахьокх цар кулгалдеча сменаша цкъа санна дукхаза а социалистически яхье хьалхара моттигаш яьа хиларо. Цхьа моттиг йийсац цар коллективаша технологически режим толхаь е брак йолаш продукци арахийца.

Б. КОСТОЕВ.

БАЬЧЧА ЦIИ ЛЕЛАЯРО БЕХКТОКХАМЕ ДУ

КПСС XXVI съезда, парте Центральни Комитета майски ноябрьский (1982 ш.) Пленумий решенеш кхоачашъяра, В. И. Ленин ваь 113 шу дузача денна даха доагIгIача тайпара вакъдахарa хьинаре къахьегаш йола тха колхоза коллектив дика лоархIаьий кхорча шера хьалхарча квартала планах а ше тIаийхача декадарех а: 120 процент кхоачашъяьй пачхьалкхенга дуах дохкара план, шура йохкара — 116 процент.

Шийтта доалаьа 4 эзар гектар лаьтта дола, дукхача дозкъоех латта боахам бола тха колхоз вIашагIъеллай 1929 шера, хIаьта 50 шу совгIача хана даим сий лакха а лоаттадеш Октябрьски революце сийлахь воккхача баьчча В. И. Ленина цIи лелаеш хьа а йогIе.

12 эзар саг вахача Серноводское яхача юрта а тха колхоз, колхозо за укхаза бахача нахах 420 саг. Тха колхозхоша чIоагIа доккхал ду селла советски наха хьамсара йола цIи лелаеча колхоза членаш хила шоай ираз хиларах.

Членаш а кандидаташ а лаьрхIача 53 саг ва колхоза партийни организацена чувоагIаш. Дукха дукхагIа бола коммунисташ юкъарчал доаццаш производстве балхаш деш ба. Боахама экономика дIахо детIайоалаяра тIаберзабаь бола коммунисташ, бу организаторски а политико - кхетама а болх перспективни плана кIийлен тIа латт. Керттерча даькъе духь - дукъача подразделенешка бригадни подряд чуяхьаре тIаберзабаь ба из хIанз. Даим тIахьожам лоаттабу парткомо боахама, ерригача подразделеней балха. ЧIоагIа тераам тIаухийт партномо коммунистий авангардни лоархIам лахбара, цар къахьегамен политически хьинар айдара. ДикагIа болча механизаторех хьайбаш леладерех бола хьалха латта колхозхой партена чуоара чотах тIехьарчу шерашка ховдуш дегIа. Даькъад партийни организаце мугIараш, дукхагIа ба коммунисташ кулгалдеча юкъерча звенош.

Цхьа масал доаладерга аз. Кхо шу хьалха Советски Эскар мугIарешка гIулакх даьчул тIехьагIа шоллагIча тракторни бригаде тракторист волаш балха вера комсомолец Эльжиев Ахьъяд. Нахаша Iимерза, ворнаш дийла а тIехкхоачашъеш, новкъоста гIо де даим кийча вола зIамига саг сихха терканвир боккхагIа бараша. Из юкъевихьар бригада состa, комсомола комитета членаша хержар, хIаьта цо шийх бенна тешам боа я бахьар. Цудухьа ший парте ваха безам хилар Эльжиева дIахайтача комсомола комитето рекомендаци елар цунна.

Парте мугIарашта юкъе кагирхой чуувзаш оаха биц балийтац дика къахьета надрона механизатораш, опытни хьайбаш леладераш. Дагах болх бу партийни организаце царна юкъе. Хьаьнаргба вай тракторни бригадашна балхаш деш бола наха дика лоархIаш бола трактористаш Элиханов Наха, Мутаьев Абубакар, Ажигов Сулиман, Жаьбатырев Султьан, Ибрагимов Донги, Лукаев Зайда, Ачханов Салман, Висантов Сала, Эльгуикев Ибрахlам, Какаев Камало. Уж беррига сакхетан лакха бола, квалифицированни механизатораш, производстве хьалхалаттараш, опыт йола хьехамчаш ба. Цу тайпара бола нах ба партийни организаце ший гIончий лерхIараш а моллагIа дола гIулакхаш деш цуна уллув латтараш а.

Дукха ба колхозе хьайбий продукци яккхара а из пачхьалкхенга йохкара а планаши социалистически декхараш шерагара шерата тIехкхоачашдеш хьабоагIаш бола опыт йола хьайбаш леладераш. Царна юкъе ба № 1 йолча МТФ заведующи Бахарчиев Сайделиш, № 2 йолча МТФ заведующи Дешиев Юсуп, доярхаш Бисиева Яха, Банкарий Алдамовгlар Алхатуи Аманти, Айдамировгlар Яхен Хазун, Довбушева Хьава, Ачханова Есмиат, кхыбараш.

Колхоза къахьегамхошта хьалхашка латта керттера декхар да боахама керттера даакъа — лаьттанцара культураш лелаяр сихха дегIадоалаяр. Укхаза сов хургдаш колхоза керттерча агронома Улубаев Зайде докладагIа ладийгIача а йийцача а партийни собранех дийцачь. Долчча бесса аьлча, собране дийцар дар КПСС XXVI съезда решенеша дIадекарашка хьежна кхо дехнача лаьттаех кхетамца пайда ийбарах доакъара база чIоагIъярахи доаа деш. Цу собране тIаийца решени кхоачашъяра хадданза тIахьожам лоаттабу парткомо. Уж решенеш кхоачашъеча хьинаре даакъа лоац коммунисташа - механизатораша, цар хьоккам хьалльныб парте боацараша а.

Партномо даим лостам тел цехова партийни организацейн партийни групбайн балха, хьаллувц цар инициативен хьинари, шоай коллектив вахаре а балха а цар ю алняни лакхье гIерт, цо гIо ду царна къахьегамцар гIулакх коммунистически хьисапе леладеш хургйолаш коллективашта кхетам баь, къахьегамен производственни дисциплина чIоагIъе, коллектива гIулакххех бола хIара болхлочуи бехктокхам лакхбе.

КПСС ЦК ноябрьски Пленум хинначул тIехьагIа ерригача производственни участкашна коллективай собранеш хиннай. Цига къамаьлаш хиннад къахьегама дисциплина чIоагIъярах.

Партийни организаци гIерт идейни воздействе тайп тайпарча средстваех пайда а ийбеш, хIама хьадеш болх шиз совбаккха, наькха къахьегама хьинар айде, прогулаша, болх эсала баро, кхыча харцахьарча гIулакхаша мехка экономикана, коллективерча моральни хьала мел доккха зе ду нах дIахайта.

Къахьегамцара гIулакх хьакъалагIа лелалеш хургйолаш коллективана кхетам балара партийни организаце, комсомола комитето, профкомо беш бола болх мел пайдане ба хьахьокх социалистически яхьо. Цуна юкъе даакъа лоацаш волча хIара къахьегамхочун йиш я шай вахаре хьал ше производстве беча балхах тийша долга кхетадеш ше хилар хьагойта.

Тахан яхьа юкъе ба дукха хIача аз эшшаш беррига колхоза къахьегамхой, 80 процент гаргга ба царех коммунистически къахьегам тIехьерча болама юкъе даакъа лоацаш. Социалистически декхараш тIея коллективни договораш тIея я къахьегама дисциплина чIоагIъярах йолa пункташ. Уж кхоачашъю е [illegible] яхьа итогаш еш.

Колхоза къахьегамхошта болх бара а культурно салаIара а эшаш дола хьалаш хьадара гIулакха хIара денна еча йоакхона новкъостал ду коллектива барт тоабе а дисциплина лакхъе а. Колхоза производственни участкашка хьалъяй дика столеш, хоза кийчъяь цIе уголокаш, дийнахьа цкъа дIайна дна хIамa лу, хьаллаьд культура ЦIа, юрта аптека, массеха организаце даакъа а лоацаш хьалъеш латт юрта больница, хьалъе лерхIаш я амбулатории специалисташта чубеха цIеношш.

40 совгIа колхозхо да шоай доалахьа легкови машинаш е йоанкий мотоциклаш йолаш, хIара колхозхочун цIагIа радиоприемник, телевизор, иштта кхы эшаш йола хIамаш я.

Укхаза хадданза беча организаторски политико-массови балхо йиш хилийтай В. И. Ленина цIерагIча колхоза коллектива 1982 шера йола юртбоахама продукци чуярен йохкарен планаш а тIайидаь декхараш я толамца кхоачашде.

Нарарча шера дохка лаьрхIад ялат — 1800 тонн, баьцадараш — 1500 тонн, сом — 480, шура — 845, дуга — 220 тонн. Ялатий культурай цьувкъам чуба лерхI гектара тIара 40 центнер йолаш.

БехкIтокхаме да коллективана хьалхашка латта декхараш, бакъда, кхоачашдугргдолаш да. Деррига тха болх вIаштIехьа хиларах тийша хургда. На кхетадеш хила веза хIара тха колхозхо

Ю. ИРБАНЕВ,
В. И. Ленина цIерагIча колхоза партнома секретарь.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТЕ

(Чиэстедоалар. Долалур 1-ча оагӀо тӀа).

кхарийла йолга. Берригача халкъа боахаме а санна, укхаза цӀенхаштта къовсам лоаттабе беза дисциплина чӀоагӀъяра тӀехьа. Лаьтта дас санна леладеш хила беза болхлой. Цу гӀулакха дукхагӀа пайда луш хила еза социалистически яхь, укх тӀеххьарча шерашка техкача нахаца болх бара, производство ӀвӀаштӀехьъяккхара, къахьегама стимулировани яра эффективни формаех шерра пайда эца боагӀа, мамогта дегӀаккхувла а чӀоагӀъе а еза хозрасчет.

ХӀанзарча хьалашка къьостта бокхха лоархӀам болаш да колхозийн совхозийн кулгалдеча кадраща беча балха хьакъехьара дош. Юрта боахама хьалхашка латтача хоалханеча декхараша. Ӏилманеи техникаеи карагӀдьнарех тӀехь-тӀехьагӀа дукхагӀа пайда эцаш хилар, къахьегам ӀвӀаштӀехьбаккхарех цунах доагӀар дӀадаларех прогрессивни формашка довлаpo чӀоагӀа а дукхагӀча дакъе кердача тайпара а доагӀар хьадех кулгалдеча кадращкара. Йоакхо е еза цар шоай кругозори специальни знанеши шеръяра. Шена а тӀехьа ца тетташ а къоастаде деза мел чӀоагӀа таханарча декхараша хьежжа ӀвӀаштӀехьъяьккха я кадраш кийчъярех цар говзал лакхъяьккхарех система. ХӀаьта из оргалъкхъя тоаяра де доагӀар де а деза.

Дукхача областашка кадраш хувцаш моттигаш дукха нийслу, из да уж хьакъоастаяри царна кхетам балари лертӀа ца леладар. Касткаста хулаш хӀама да дог ца а эккхаш кадращца болх бара, царна гӀо дара, уж хьаллацара меттел администрировани леладеш, цо гӀулакха новкъостал дац.

КПСС ЦК-аси правительства, ховш ма хиллара, лаьрххӀа социм тӀанийцаб юртарча кулгалдеча кадрай лоархӀамех бехктокхами лахкбара хьанкъехьа. Из кхоачашбелга даим тӀахьожам лоаттабеш хила деза. Кадрашца беш бола болх чӀоагӀа партийня, бе боаллабе бела.

Майски Пленума решенехи Кхачан програмихи хьадоагӀаш дола декхараш кхоачашдара бокхха лоархӀам болаш я доал дара керда органаш — агропромышлении объединенеш. Партийня комитеташ декхарийла я юртарча кердача органашка сихагӀа низ болийтаре йоакхо е. ЧӀоагӀа лоархӀаме да юкхьаница денз шоай балха тӀехь нийса лостам харжара. Юрта боахами бӀарчча хьейицача агропромышления комплекси дегӀайоалаяра керттера дешаш къоастаделга доагӀача бесса леладара новкъостал делга.

Юрта боахамца бувзам болаш йолча ерригача организацей гӀулакхаш тоаделгеи нийсделгеи Ӏалаш я деш, объединенеш декхарийла я колхозийи совхозийи дика инициатива, маькарал хьалдоадаш а чӀоагӀъеш а хила. СССР Министрий Совета Президиума агропромышлении комплекса дешаш йолча комиссеи юрта боахама Министерстваш ӀвӀаштӀехьдаккха деза агропромышленни объединеней балха опыт хаддаза Ӏомаелга, ӀвӀашагӀотхилга, дӀайоаржаелга.

ХӀанз юрта боахама хьалхашка латтача декхараша хьалха хинначул дукха а дукхагӀа доагӀараш хьадех центральни органашкара дийха ца Ӏеш республикански, краевой, областной партийни организацешкара, лакхбу Кхачан программа кхоачашъяра хьалхара цар бехктокхам. Из белгалдаккха дезаш да цхьабола болхлой хьахулаш йола проблемаш хьинаре а ханнахьа а къоастаяра, чурча кхоачамехи торонехи дикагӀа пайда эцара меттел шоаш йоакхо е эзаш дола дукхха гӀулакхаш паччахьалкхен белаж тӀа дахка гӀерташ хилар бахьан долаш хӀаьта а. Эттара хьалха из доагӀаш да паччахьалкхен ресурсаех ялата-фуъ бехаш моттигашкара дукха дехараш деш хилара. ХӀаьта а дукхача республикашка, краяшка, областашка доагӀача тайпара къоастадаш гӀожен моисен доакъараш дукхагӀа Ӏалашдара дешаш. Из ишта долга хьахьокх паччахьалкхен доакъарга дог а доалаш хьайбаш леладу керда комплексаш хьалъе яхаш ухийтача дукхача дехараша.

Практически лаьрхӀача хӀара шера паччахьалкхен ресурсех дикка дукха юртбоахама культурай фу дӀатела дезаш хул. Из ӀвӀалла а хила йиш йолаш гӀулакх дац, хӀана аьлча хӀаьа массе а моттигашка йолаш я из дукхагӀа даккхара йола торонаш.

Дукхача областашка, краяшка, республикашка биззача боараме пайда эцаш баха нах кхачанца Ӏалашбелга тоадара долча моттигерча кхоачамех. Дувцар да, масала, балача наьха шоай доалахьарча боахаммий горонний хьакъехьа. Нийса лаьрхӀа йиш яц юрта баха дукхха дезалаш шоай доалахьа цхьаькха хьайба доалаш хилар. Къахьегама коллективаш кхачанца Ӏалашъяра доккха новкъостал хургдолаш а хила дезаш я да промышленни предприятей гӀонца доле боахамаш. Цхьабакъда, дукхача моттигашка цу лоархӀамеча гӀулакха йоагӀача тайпара терко яц.

Карара 1983 шу бӀарчча хьаьийцача ерригача пятилетка хоадамбеш дола шу да. Укх шера де деза керттердар — планагӀа лаьрххӀача тайпара ялата, доакъара, технически а кхача а юртбоахама культурай хьувкъам чубаьхилга Ӏалашдар, хьайбаш леладеча нагагӀаьнна дика гӀулакхаш чӀоагӀдар.

Шу доладелча денз Политбюрос хьувнъам Ӏалашбарца бувлабенна берригабола центре а моттигашка а хаддаза тӀахьожам лоаттабеш лелабу. ХӀапл, ерригача республикашка кхашкра бӀаьстан балхаш дӀадаьржача хана, эттара лоархӀамегӀа дола практически декхар да агротехнически балхаш тӀехдика чаккхдоахилга. Къаьстта чӀоагӀа йоакхо е еза мелиорировани. Эттара хьалха хиш дехкача, лаьттах дикагӀа пайда эцара, бокхха хьувкъам кхебара дикагӀа а кхом беш а хий деттара, хиш дехкача лаьтташкара деррига балхаш тӀахьожам лоаттабеш леладе, эца гӀулакхаш сихха чаккхдаха деза.

Политбюро цӀерагӀа ноакъоста Ю. В. Андропова хьалайттар министерствашка, ведомствашка, моттигерча партийни паччахьалкхени органашка йоагӀ - йоагӀаш йола выводаш ерехиларахи организаторски политически болх чӀоагӀбара юрта боахама хьалхашка латта декхараш толаме кхоачашдара мел эшар дергӀхиларахи ше тепаш хилар.

Совещане балха юкъе дакъа доацаш хилар КПСС ЦК Генеральни секретарь Ю. В. Андропов, КПСС ЦК Политбюро членаш Г. А. Алиев, М. С. Горбачев, В. В. Гришин, А. А. Громыко, Д. А. Кунаев, А. Я. Пельше, Г. В. Романов, Н. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, В. В. Щербицкий; КПСС ЦК Политбюро членалла кандидаташ П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, Ш. Р Рашидов, М. С. Соломенцев, Э. А. Шеварднадзе; КПСС ЦК секретараш М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, К. В. Русанов, Н. И. Рыжков, хӀаьта иштта СССР Министрий Совета Председатела заместителаш, министраш, КПСС ЦК аппарата, СССР Министрий Совета, центральни министерствайи ведомствайи бехктокхаме болхлой.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ФРГ. Неонацистий провокационни балха духьаларча, малхбузенгермански Ӏаьдалаща хьалхьедеча мехкарча зуламашта духьаларча демократически антифашистски низий болама юкъе хьинаре даакъа доацаш ба коммунисташ.

СУРТА ТӀА: ГКП членаш — Гамбурге хиннача антифашистски манифестаце хьалхарча мугӀарашка.

ТАСС фотохроника.

ЛЕНИНА ЦӀА ДАХАРГДА

— ДӀахьамал цу цӀьлагӀча этажа йорашка, — йоах Вестерброгаде улица тӀарча № 112/А йолча къаьнача цӀенои готтача иоа со воалавеш венача Хеирик Бертельсена. Бокъонца укхаза ваьхав хьоиь ше Дане хиннача хана В. И. Ленин. 1910 шере II Интернационала конгресса балха юкъе дакъа лаца ма Копенгагене вена волаш шиъ доттагӀий гӀонца Ӏе фусам корайир цунна датски болхлой дезал болча. Укхаза чунхав из Королевски библиотеке дукха болх баь ваьлча е революционни къовсама перспективаш юкъа баьнача дукхача мехкашкарча социалистащца ӀвӀашагӀкхетараш хинначул тӀехьагӀа. — дувц, цхьан хина хьехархо хиннача, хӀанз цӀи хеза Дане писатель волча Хеирик Бертельсена.

— Массехк шу хьалха оттаьяр Вестербро ххача района реконструкци яра план. Цу планах доҳадеш лаьрхӀа дар № 112/А йола цӀенош. — дӀахо дувц сона венаю. — Из хӀама дайта раьза хилар дар. датски болхлой болама исторе меттал, дерригача дунен революционни дегӀаахара историе а эттара маьлегӀа йола оагӀув дӀайоаийта раьза хилар. Кхыча новкъостацца цхьан оарцагӀаьвар со памятни здани йоха ца ийтара. Тхо йиш йолаш дацар, «Ленина цӀа» доацаш хилийта. Цу адресах ух Копенгагене баьхна советски нах, коммунизма сийлахь воккхача теоретикеи практикеи идеяш еза хеташ вола хӀара саг.

Коммунальни Ӏаьдалий решенега цӀаьнха хьожилга хьадехаргара дӀа а доладена. цӀенхаштара йӀаьххача ханна лаьрхӀа бола болх дӀаболабир оаха. Тхой йоацимийса хилар дӀахьокхара оаха лийха а лийлар кхийла а кхийлар дукха исторически, технически, экономически обоснованеш. ХӀаьта оаха де лийрхӀар кхоачаш а дир — март бетта раьза хилар Копенгагена коммуна Вестерброгаде улица тӀара № 112/А йола здани дӀа ца йоакхкаш йита.

Бакъда, цу коталоно дог хьастац, амма ах новкъара юхадерза йиш яц, — дӀахо дувц Бертельсена. ХӀанз укх сахьите ленински квартире мемориальни комната хьадара йола торонаш лохаш да тхо. Укхаза дага да тхо В. И. Ленина вахара копенгагенски юкъаца ювзаенна йола экспонаташ гулъе, цун теоретически балхех, РСДРП а цун дунен халкъашта юкъера контакташ а чӀоагӀъяра цо дайча гӀулакхех дувца. Оаха хӀаное а хьаьжа специалистий группа. Вестерброгаде яхача улица тӀарча цӀенна реставраци яра проект оттае болабенна цун членаш, хӀаьта из болх общественни хьисапе а бу цар. Дерригча гӀишло яра балхаш, тхона хетачох, коммунальни Ӏаьдалашен профсоюзаши финансови гӀо а деш тхоай районерча бе бола боацаш бесача наьха низаца де ӀвӀаштӀехьдаргда. Мемориальни комната хьадийлла ца Ӏей цу цӀеношка библиотена хьаелла а болхлой болама исторе архив гулъе а. Вестербро района музейи хӀаьта иштта исторически тайпара йола выставкашта лаьрхӀа йола зали хьаелла а дага да тхо. Массехк йоккха йоаца квартира хьожае метаргъяр укх центре болх бе ухача Ӏилманхоштеи студенташтеи общежити хьаяра а. «Ленина цӀа» духхьел музей хинна Ӏе йиш яц, цунах е еза болхлой болама хьаш йоалла а из дегӀаукха а моттиг.

Александр ПОЛЮХОВ, АПН шоб. корр.
Копенгаген.

Польски Халкъа Республикера хоамаш

21 апреле 38 шу дух СССР-ан ПНР-ан юкъе доттагӀала, цхьана гӀулакхаш леладара, ӀвӀашагӀо дара хьакъехьарча Договора кулгаш яздь.

[illegible]
В. И. ЛЕНИНА МУЗЕЙ

Поронинера В. И. Ленина музей Польша яйза а ца Ӏеш, гаьнна цун доазол арахьа а йовзаш я. Алярхочуи Тереза Скупень да йолаш хиннача, цу цӀен ӀвӀамигӀа ши цӀаьг а лоацо 1913 чен 1914 чен шерашка баьхаб В. И. Ленини Н. К. Крупскаяи.

Укхаза бола а хеташ лерою дунен пролетариата баьнча вахарца а балхаца а ювзаенна йола бокхача маьхера исторически материалаш, книжкаш, брошюраш, статьяйи документийи фотокопеш. Музея дӀахьу бокхха Ӏилман-гоена ма болх, цайха цхьана гӀулакхаш леладу Москверча В. И. Ленина Центральни музейца.

Дерригача дунен тӀара бӀаьш едемаш доагӀа хӀара дийнахьа, цу моттигашка, дукха за йоацаш шийх тхьа панйтте шу делар деадаьча музее.

●

ПОЛЬСКИ НЕМАШДЕРАШ ЙОЛЧА

Дунен тӀа керттерчерех цхьа моттиг дӀалоац Польшас кемаш хьедара а, дикка дакъа Советски Союза долаш, цар экспорт яра а дакъе.

СССР лаьрхӀа дар тхьаь пхийтта шу хьалха Адольф Варски цӀерагӀа щецински верфе сталелаш тӀара Ӏодаьхкха кема — из дар рудевоз къарпа «Чулым». ХӀанз укхазе хьадеш латт ПНР-ан СССР-ан соагӀа ГДР-а а дакъе доацаш йолча «Петробалтика» яхача дунен халкъашта юкъарча организацега лаьрхӀа ши буксир. Из организаци я Балтийски форда Шельфера мехкаьтта лохеш. Хьаде доладаьд форда тӀара буровой платформаш Ӏалашъяра лаьрхӀа шоллагӀа серегӀа дола кемаш.

Укх шера республика хьалдергда 57 кема — дӀадахача шерарчул пхи кема дукхагӀа. ХӀаьта 1990 шу тӀаккхоачаш кемашдераша лаьрхӀа барӀ баь кема арахеца, шу бӀаь Польшане шийна лаьрхӀа а, хӀаьта 400 — социалистически содружества паччахьалкхенашта лаьрхӀа а. Долаш ПНР-а керттера торгови партнер тхьакхагӀа а санна Советски Союз я.

●

«СОВЕТИЙ МОХК — ДОТТАГӀИЙ МОХК»

Дукха ка йоацаш хьалдейкадаьд ПНР школашка а училищашка а ӀвӀашагӀъахка болх беш долча Польски совет... листически кагирхой Союзан польско-советски доттагӀала общества кружокашта юкъа «Советий мохк — доттагӀий мохк» яхача темагӀа хиннача ... кхьакхиниреш.

СССР-а вахаре тайп-тайпарча доакъошка карагӀдьннарашта пропаганда елга а вай мехкашкен халкъештен юкъара вожарашка дола доттагӀал чӀоагӀделга а керттера лоархӀача цу яхье дакъе доацаш хилар ССПМ-ан ОПСД-ан кхо бӀаь совгӀа школьни организаци.

Лауреаташ хилар Старохозицерча профессионально-технически школера, Люблинерча машиникъе училищера, Тарнобжегерча горни гӀулакха училищера дешархой. Церна совгӀаташ деннад, хӀаьта когбаьккхарий хьехамчешта — польско-советски доттагӀала общества дошо значокаш.

●

ЭНЕРГЕТИКА ДЕГӀАЙОАГӀА

«Белхатув» перспективе Польше эттера а ЗоккагӀйола йоехала электростанци а хинна дӀоттаргӀа — 4320 мегаватт.

ТЭЦ-а лаьрхӀа оборудовани кийчъю польски предприятешца — Эльблонгерча Кароль Сверческе цӀерагӀа заводо Вроцлава заводашех, хӀаьта лакхача напряжене трансформатораш СССР-ера хургья.

ДӀадахача шера укхаза кӀор бахите болабаьб, болх бе йолалийтай станце 360 мегаватти, йолча шийттанах хьалхера цхьа блок. Дукха ха йоацаш промышленни низа кӀел оттаьй «Белхатув» шоллагӀа агрегат а.

Сиздаь гӀишлониӣ балкаш деш латт Советски Союзо оборудовани лоаттаеча ПНР кхьина энергетически объекташка а — Поланецерча йоехале электростанце. Жарновецерча АЭС-а.

●

МЕЛЬЦЕРА «АН-2» ЯХА САМОЛЕТАШ

Дукха хӀама ца хиншатхьаь пхиъ шу де Мельцерча транспортни оборудовани предприяте советски лицензегӀа дукха функцеш йола «АН-2» яхача тайпагӀера самолеташ хьаь. ХӀанзале а вахийцай итт хаарметтӀех из гайпа машинаш, царах 8300 Советски Союзе дӀаяьйтай, оаш —, кхаь континенте тхьаь итт махка. Заказ чинанше эттара дукхагӀа хоатташ «воттбоахама» пассажирски универсальни самолеташ. Укх шера Мельцерча заводо хьергъа уж тайпа кхо бӀаьн тхьаьннал совгӀа самолет.

(Интерпресс — АПН).

Политически экономически дешара системе

КЪОВСАМЧА КХЕВУ ГӀУЛАКХ

Дег чура къовбалъеш тӀанийцар тхо завода болхлоша КПСС ЦК ноябрьски (1982 шера) Пленума решенеш. Уж йиза кхоачашъяр духьа хӀаране тӀанийцар керда социалистически декхараш. Хьинаре дӀадоладир цхьайтталагӀча пятилетка кхоалагӀа шу. Хьалхарча кхаь бетта план дерригача хьокхамех тӀехкхоачашъяьй. Из толам банкхярах завод республикански сийлек. Улта тӀа дӀаялъьй. хӀаьта квартала итогех республике шерра яьржача социалистически яхье цоллагӀа моттиг яьккхай.

Уж къахьегама коталонаш яхар бахьан да административни юкъхьанцарча партийни организацеша, массе коллективаша производства овсарле лакхъяра, дисциплина чӀоагӀъяра низ, хьинар ца кходар. къахьегамхой политически, экономически знанеех кхувш кхебар, хӀаране вахара юкъе декале йинъ лувцара йоакхо яр.

Политически, экономически дешар вахаро дӀа ма декхара кхы а лакхагӀча лагӀан тӀа даккхара гӀулакх тӀа-тӀа дегӀаух. Цу хьакъехьара парте XXVI съезд хинначул тӀехьагӀа тӀанийцача КПСС ЦК социмаца дувзадена дешаш дийцад завода партнома заседанешка, юкъарча собранешка. Заводе болх беш я партийни сердалон, экономически дешара, комсомольски политически сердалон системе. Семинарске группе, марксизма - ленинизма лардий 4 шкоде дешаш ва 157 коммунист. Экономически дешара занятеш хул хьаддача экономика 3 группе. коммунистически къахьегама 12 школе. Цу дешара юкъелзав 357 саг. ХӀаьта 50 комсомолец дешаш ва политически сердалон шин группе. Вешта аьлча, заводе 600 совгӀа саг дешара юкъеэлав.

„Хоалуш тоабешаб укх дешара шера пропагандистий болх. 35 пропагандистех 30 КПСС членаш, 82 процент лакхара дешар дийша, аха мел совгӀа бараш завода кулгалхой болаш ба. Шоашта тӀадилла гӀулакх Ӏалаьмате бехктокхаме а хеташ, низ, хьинар ца кходеш болх бу цар.

Къахьегамхошта коммунистически кхетам телара балха юкъе доккха дакъа лацарах пропагандиста тӀ т а Л. И. Нетписнена, А. Р. Хмелевна, В. Д. Вахтина, Г. В. Тишенкойна, Н. Ф. Канаткина обкома, горкома, райкома сийлен грамоташ тийнай.

Цехий, участкай, отделий партийни организацеша кхы тӀа а чӀоагӀбаьб дешар лертӀа ӀвӀаштӀехьа даккхара лоаттабу тӀахьожам. Идеологически болх тоабе гӀертарца белгалъяьнний С. П. Грячихина, Н. Г. Жедринский, А. В. Гусев, Н. С. Поповиченко, Ю. М. Нагибин керте латта юкхьанцара партийни организацеш. Укхаза дийшад политически занятех ма хулла дикагӀа пайда эцар духьа де дезараш. Партийни бюрош болх тӀаберзабаьб къахьегама овсарле лакхъяра, продукци дикагӀа хилийтара, материалашта кхом бера, дисциплина чӀоагӀъяра лоаттабеча къовсама юкъе ладувгӀараш хьинаре дакъа лоацаш хулга Ӏалашдара. ЛадувгӀараша, №№ 3, 5 йолча цехаш карча болхлоша хьинаре дакъа лоац хӀара заняте. ТӀаккха цига хайнир дувз шоаш беча балхаца. ХӀаьта цхьадолча дакъе из бахьан а долаш тахан заводе дикагӀа йолча цехашта юкъе я уж.

Иштта, партийни комитето, юкхьанцарча партийни организацеш, пропагандисташа къахьегамхошта хаддаза коммунистически кхетам луш бича балхах дика беркат довл. ДӀадахача шера оаха кхойкр 310 тонн Ӏаьржа металл, производства боарам лакхбелга Ӏалашдир алхха къахьегама овсарле айярца.

ДукхагӀа бола тха ладувгӀараш цӀенхаштта дешаш ба. Из царна чӀоагӀа накъадовл. гӀо ду балха тӀехьа толамаш даха. ЦхьайтталагӀча пятилетка шин шера план хьнда хьадда кхоачашъяьй дукхханена. Царех ба №№ 4, 6 йолча цехашкара бригадираш: В. С. Туранин, Р. Н. Лососинов, А. А. Федоренко. Коммунистически къахьегама ударник яха цӀи лелаю Ю. М. Нагибина, Л. Д. Хамзаева. Н. Ф. Цыганковас, Н. С. Кузнецовас, иштта кхычар. Цу дерригне хьаьтта хьагойт мел лоархӀаме да, политически, экономически дешар социалистически декхараш кхоачашдара, дисциплина чӀоагӀъяра, ахь шерагӀа йоаржалра."

Заводе дикагӀа болча пропагандисташа Л. М. Бетнинске, Н. Ф. Канаткина, А. Р. Хмелева дешаш вола массе саг тӀахьийхав «Занятешта — лакха овсарле, ладувгӀаркара — сакхетаме дисциплина, хьинаре къахьегам» яхача девизагӀа болх бе. Цар лаьрхӀад партийни сердалон система ладувгӀаращта юкъе къахьегама, общественни дисциплина телхораш ца хилийтара шоай низ ца кхобе. Из лоархӀаме болам хьаллаьцаб партийни комитето. ХӀаьта из шерагӀа боаржабара е ма йоагӀа йоакхо я ю. Цу хьакъехьа лоархӀаме болх баьб пропагандисташа. Дешарах хьахур дикка беркатегӀа хиннад. Амма ала йиш яц тахан цу гӀулакхах база пайда эцаьвна. Цхьацайолча моттигашка тесса дитад из гӀулакх.

С. Н. Куницын, Р. Р. Хайрулин, Н. Будников, Н. Я. Доронин секретараш болча цехий партийни организацей собранешка е заседанешка лаьрххӀа дийцадап марксистско - ленински дешар миштта латт хьожаш деш. Укхазара хьадоагӀа занятеш шоай хенахьа ца хилар, нагахьа санна хилча а ладувгӀараш кӀезига тӀаболаш чаккхъяр. ХӀаьта пхьайола партийни организацеш цу кхоачамбоацарий лертӀа сагото еш яц. Партийни дисциплина телхаеча коммунисташкара цӀенхаштта хьадехац шоай декхараш лертӀа кхоачашделга.

Литейни, №№ 4, 6 йолча цехий, кузнечно - заготовительни, транспортни участкай экономически дешара группайх са къаьстта ала безам ба. Цига пропагандисташ ба цу цехий кулгалхой, коммунисташ В. С. Дитчин, С. А. Абрамов, А. С. Скворцов, Ф. М. Обольский, А. Кочерьянц. Цар тесей, вӀалла бехктокхаме а ца хеташ дитад шоашта тӀадилла партийни декхар. Хийла занятеш юкъагӀйоах, каттахьа еш яр а безам хайра тӀеоаш хилац.

Цу цехий партийни организацеша лертӀа тӀахьожам лоаттабац экономически дешара занятеш миштта чакх йоах хьожаш. БоагӀача бесса дика е во мах бац пропагандистий балха. Мукӏарло де деза цу хьакъехьа бехк партийни комитета а ба, аьлча. Цо шийй ханнахьа цӀенхаштта хьадийхадац лакхе бийшача коммунисташкара, партийни организацей секретарашкара шоай декхараш дизза кхоачашделга.

Мелбалийтаб болх коммунистически къахьегама школа пропагандиста Н. У. Мусхаджиева а. Хьалхарча шера вокхарна хьойхаме уттаворна из. Бокхача термамца ладувгӀар цуьта дешаш болчар, сакъердаме хулар занятеш. Амма карарча шера уж касткаста ца еш юташ моттигаш а хиннай.

Партийни комитето чӀоагӀа болх бу марксизма-ленинизма сайрийнарча университете деша бахийта дикагӀа бола къахьегамхой хоржаш. ТӀаккха партийни организацеи декхарийла я деша вахийтачун толамаш миштта, из университете ух е ахаш хьожаш тӀахьожам лоаттабе. Из иштта хила деза. Амма массе партийни организацеша деш-м доц из. Кхы шоай гӀулакх доацаш санна теркал ца веш вут деша хьожававь коммунист. Занятешка ца ахарах университетера дӀаваьккхав А. А. Карнеев. Дукхаза шийца къамаьлаш хинначул тӀехьагӀа мара деша аха ялазар Т. В. Дьяченко. Ӏалаьмате хила бала оза бийлар кузнечно - заготовительни участка начальника Е. А. Абрамовна. Пхи бетта занятешка ца ухаш лийлар из. Хала-атта цкъа вахар. Кхы ваханзар. Оаха масайттаза къамьал даьд цунца. Ванъда, хӀама хилац. Партийни организацена комитето цӀейхаштта дувца деза цу коммуниста гӀулакхаш.

Ледара бу болх карарча шера В. Д. Вахтина а. Соахка заводе дикагӀа болча пропагандисташта юкъе хинна из, тахан воагӀачарца ва. Цун бехкагӀа тӀеххьарча хана массехк занятеш хиннац.

Партком дика кхетадеш я долаш дола кхоачамбоацараш ма хулла сихагӀа дӀадаха дезилга, хӀанз касттуш хургӀола итогови занятеш дика чаккхъяра дезел эшар дезилга.

КПСС XXVI съездо дӀа ма деххара кхы тӀа а тоае еза политически сердалон, экономически дешара системе. Цудухьа завода партийни комитето шийн болх тӀаберзабаьб «КПСС XXVI съезда решенешна хьежжа партийни дешар дӀахо эргадаькхха тоадарах», «Экономически дешар хьехалген къахьегамхошта кхетам лутеш дӀахо тоедарах», дола КПСС ЦК соцамаш дизза кхоачашдара.

I. ГОРБАКОВ,
«Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни завода парткома секретара заместитель.

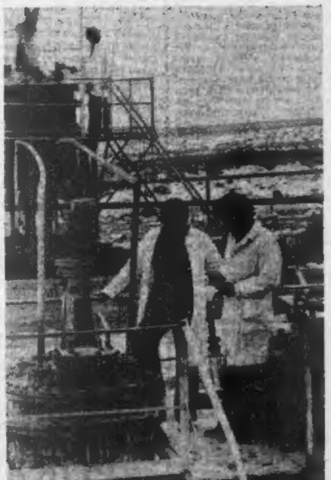

АЗЕРБАЙДЖАНСКИ ССР. Нахичевански АССР Джульфински районерча Дарыдагски минеральни хьастешкара хий производствана гӀулаия де оттадаьд хӀинд. Укхаза проба яьккхай республика Ӏилмай Академе неорганически физически химе Института Ӏилманхоша синтез яь йолча кердача сорбентий действи миштий хьожаш.

Сорбенташ — минеральни хипара углекисли газ, гиттара цӀена мышьяк, бор, сурьма, кхыйола элементаш чуэца могаш йола лаьрххӀа соединенеш.

Сорбенташта мог иштта промышленни стокашкара химически элементаш «хьдувша» а, хӀаьта цо торо хулийт гонахьара го бӀехбелга дикка кӀезигде а.

Института болхлоша кийчъьйча принципо иштта моллагӀча минеральни хиш хьастарча хих толаме пайда эца а торо хулийт.

Института опытно - промышленни установка термальни минеральни хиш долча Дарыдагски моттиге мышьяка, бора, сурьма соединенеш хьаю.

СУРТА ТӀА: Ӏилман болхлой Асадов Гасаин (аьрдехьарвар). Караев Ахьмади установке болх беш ба.

О. ЛИТВИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

КЪАХЬЕГАМА ВЕТЕРАНАШ

БӀаьрчача шера, миттча хана а го йиш я Грознерча № 6 йолча гӀишлош еча СМУ болхлой цхьаш дилла деш дола балхаш деш боахкаш. Атта боацаш а боккхача бехктокхаме а болх ба цар бер.

Штукатур я Джамерзаева Зина. Хьалбаь баьннача гӀирса пенна оагӀош хьоахаш йола говзанча я из. Масала а дика бу цо болх. Хьалхара шу дац укхаза а кхыча объекташка а балхаш деш из хьайоагӀа. Дукхача хана шийн дего къовбалбеш бола болх беш волча саго дика ма Ӏомайой пий говзал. Довза ма довзий кердадараш. Иштта шаьръенний Зинай говзал а. Дукха я ше болх беш йолча шерашка цо шийн говзача кулгаца хьахан хозьян гӀишлош. Цаьха дегаш гӀоздоах цун балхо, шоаш дӀамелкхийттача къахьегам лер ют цун кулгаца, баркал йоахийт махкта.

КӀезига ха яц цун йоакъоста Саидова Букиулас цу организаце болх бу я. Из бетонщица я. Хала балхаш да цу шинна а кхалсаго дераш. ХӀаьта а шоашта хьалхашка латтача декхарех дика лоархӀабу уж, шоашкара цхьаккха а дедарло ялийтац, дика ду цу шинне а шоай де мел дезаш дар.

Цудухьа дӀадахача шера «Къахьегама ветеран» яха цӀераш еннай царна. Эздя а сий долаш а цӀи я из, дукхача шерашка саго ший низ на кхобеш баьча балха лаьха мах бь хилара белгаде я.

С. МАДАГОВ.

ХЬАЙБАШ ДЕЗАДЕННА

Тхьо шу совгӀа ха я Умхаева Евдоние Наурски района «Россия» яхача колхозе доярка йолаш хьаьнала къахьега. Цхьа шу дӀадахийтац цо бокха толам ца боаккхаш. Масала, дӀадахача шера хӀара ше хьожача Ӏаттагара 3 эзар килограмми шура яьккхар цо. Толамаш доахаш къахьег доярка цхьайтталагӀча пятилетка кхоалагӀча шера а. Иштта, пхьоалегӀча квартала планагӀа шийн групперча доахантара яйка йоагӀар 49 центнерм тӀанийцача декхарех 52 центнери йолаш 67 центнер шура яьккхай Умхаевас.

Къахьегара тӀера болаш хьалкхебаьб цу хьинар долча кхалсаго шийн къонташ а. Мусен Нурдийн скотникаш ба. Царна новкъостал деш хуа пхийтта шу дахан Руслан а.

Кхоана—В. И. Ленин ваь 113 шу

Дукха нах хуьл укх денош Смольнерча В. И. Ленина мемориальни музее. Парте ветеранаш, ленинградцаш, Нева тӀерча города хьаьший пролетарски революце баьчча ваь 113 шу дуза ди хьатӀанхоачаш укказа ух цӀаьхха а цун биографе оагӀонаш йовза.

В. И. Ленин эггара хьалха Смольне нхаьчав шиь эггара тӀехьарча подпольера 1917 шера 24 октябре, хӀаьта гергашца ниийчъньча восстанена нерте а эттав. Дунен тӀа эггара хьалхара боклойн ахархойн пачкахьаенно хьаьр Смольне боли беш хиннав Советски правительства Москве лаьккаца, 1918 шера 10 мартага нхачанца.

Смольне В. И. Ленина яздаьд «Россе гражданашка!» яха ихайнарах, Советий II съезда данреташ санна дола исторически документаш, укказа цун оагӀувхетарца хиннад дуьнихача нахаца.

СУРТА ТӀА: Смольнерча В. И. Ленина балха кабинете ба музее баьхараш.

Н. НАУМЕНКОВЕИ С. СМОЛЬСКЕИ сурт. ТАСС фотохроника.

Ленина орден лелаеф

КЕРДА ТОРОНАШ ЛЕХАШ

Гектара тӀера мел комсаш чузца йиш я! — аьле хаттар ду сога цкъайолча хана. Бакъдар аьлча, геттара дукха чуя йиш я. ХӀана аьлча, доазуе довца йоккха торо йолаш культура я из. Масала, 1980 шера тха бригадо 52 гектарех хӀаранена тӀара 140 центнер комсаш чуяра. ХӀаьта цкъа болча гектарникаше хӀара гектара тӀара 200 цетнерал дукхагӀа я.

Кхетаду аз, цу толамга кхачара кхы а дикагӀа къахьега дезаргда бригадерча кӀара болхлочо. Бакъдар аьлча, кӀезига нраз а эшаргда — комсаш кхеара аьттув луш хеттама хьелаш.

Массерна хоьш да комсаш, баьцадаараш кхедара хеттама хьалаш соахка мел хала дар. Иштта хьалашка а, планел дукхагӀа йолаш, хӀара гектара тӀара 82 центнер комсаш чуийцар бригадо.

МалагӀча гӀулакхаша кадагӀдоалийт тха коллектива иштта хьаьнала къахьега! Дикача хьуналъама дукъе къоесем дизача шера лоаттабу оаха. Комсаш аррагаш а рицательни сортех кхею бригада. ХӀара гектара тӀа 3800 га я. ХӀара шера цкъан гектара тӀа пхиппа центнер фосфорни, шишша — азотни, калийни удобренеш тоес оаха. Иштта из болх беш кӀара шера меттаувттаю оаха лаьттан хьанал. Цудухьа комсаш дика а хьувкъ.

Иштта накхдахьача гӀуллакхаша торо хулийт цкъа - дале, хьалхарча шера комсий дика хьувкъам кхеба а шоллагӀа дале, тӀадоагӀача шера чуэцаргболча хьувкъама тешаме лард йолла а.

Укх шера хӀара гектара тӀара 110 центнер комсаш чуй социалистически декхар тӀаийцад тха коллективо. ЛаьрхӀар кхоачашдара низ дӀенхоачар деш къахьегаш а я. Комсий гаьнаш соахке а е1ар оаха. Шпалара lai тоийр. Цу гӀулакхо йиш хилийтар лаьттакӀалзара хьемукъе а тъха агротехнически толашагӀа йолча хана уж шпаларах хьалъахка.

Белгалбаха безам ба са тха бригада толашагӀа бола болхлой, хьакнала къахьега нах уж ба, масала: Абаева Камиса, Насуханова Iашат, Сулейманов Умани, Калуева Куржам, кхыбараш. Йоакха балле опыт йолча цар комсашта доал да Iомабу къонебараш.

Хьалха дӀанхача шерашка доккхий хӀамаш карагӀдувлаш къахьегарах Даьхено эггара дезагӀа дола совгӀат — Ленина орден енней сона. Цо декхарийла ву со а са бригадера болхлой а тӀатӀа дикагӀа къахьега, мехка Кхачан программа кхоачашъяна ма купла доккхагӀа даькъа юкъедахьа, цхьайттелагӀча пятилетка планеш ханал хьалке кхоачашъе.

Б. НАСУХАНОВ,
Гудермесски района «Новгрозненский» совхозе комсаш лелоеча бригадо бригадир, Ленина, Къахьегама Цlеча Байракха ордений кавалер.

МАССАНЕНА ХЬАМСАРА...

«Ильич... Саг хиннавий-те наха иштта дукхавезаш? Цунах санна тешаш, из волча санна кхы саг волча нхабийте гаьнарча юрташнара нах шоай бала кодабе, шоай дагардар дувца?

Владимир Ильич вайца ва. Из вахаш ва иллешка, киниашка, вай гӀуланхашка. Цун хетаду наха шоай доккхий толамаш. Ленина цӀи айхха язаенна я са Нохч-ГӀалгӀайчена а».

Уж-дешаш шиь реферата тӀа яздаьр я Гудермесерча № 1 йолча юкъерча школа 8 «а» класса дешархо Горянова Галина.

Ленински зал цу школе хьайийллай В. И. Ленин ваь 110 шу дузаш. «Са Даьхе — СССР» яхача пионерийн школьникийн Ерригсоюзни экспедице даакъа а лоацаш, Ленински зала тӀачӀоагӀаьча лерйоахарий группа лоархӀаме болх бу «Ленин дийнабарел а дийнагӀа ва» яхача лостамагӀа.

Бераша хьинарс къахьегарах Ленински зале ди тӀехьагӀа дукхагӀа хул керда экспонаташ, фотодокументаш, реликвеш. Шоашта теркам тӀеозаш я Ленина а цун соратникий а вахара тайп-тайпарча ханашта хетаь стендаш. Зале я Нохч-ГӀалгӀайчена, город Гудермеса, цун йоккхагӀйолча предприятешта, къахьегама хьалхале лелаеча болхлошта, СССР Конституцена, СССР хьаяра хетаь разделаш, мехка Кхачан программах йола экспозици кхыяраш.

КӀезига яц Ленински зале школа октябриташа, пионераша, комсомольцаша Ильича васкеташ кхоачаш миштаь ду дувца материалий а. Уж юкъейнхьай «Школа вахара», «Ленина хьийхача тайпара деша, болх бе» яхача экспозицешта. Цар дика хьатойт школа беш бола общественни болх, спортивни вахар.

ХӀара классерча бераша Ленински зала совета бокъо лу эвлерча цхьан разделах йола экскурси кийчъе. Экскурсоводий цу конкурсе белгалваьначоа лу экскурсовода гӀаннилги школа хьамашта а дешархошта» а лаьрхӀа экскурси дӀанкъа бокъон.

ХӀаьта хьаший школе каст-каста хул. Цар лоалош лу отзывай книжка тӀа. Масала, соахка 18 ноябре Ленински зале хиннай Израила кагирхой коммунистически союза делегация. По дӀалздаьд цу книжка тӀа:

— Тхона, Израила кагирхой коммунистически союза кагирхошта, бокъа товм хилар школа Ленински зал бӀаргайча. Тха ярз хиннад советски бераш малагӀча хьалашка дахаш а/деташ а да ха. Тха мехка — Израиле дооллачох вӀалла тара в дац из..

Йоалош дитад форда бригада морианаша, кхычар.

Зале гӀолла еча экскурсей тематика тайп-тайпара я. Царех я «Даим а дийна волаш», «Ленина васкеташ кхоачашдеш», «Ленин бераш», «Тха городера цӀи хела вах», «Комсомольски кердача гӀирсий адресаш», кхыяраш.

Ленински зала советоя школа комсомола комитетоя лектораштa - экскурсоводашта лу зале лекци е экскурси чакхъаккха бокъо луш йола путевкаш. Лекцеш епарал, экскурсеш ярал совгӀа, цу чу хул Ленина орден лелаеш болча къахьегамхошца, парте, къахьегама вете ранашца, къонача коммунисташца вӀашагӀкхетараш.

Школерча хӀара классо, пионеро, комсомольно пшӀгара даакъа юкъехьу Ленински зал чура кийчъеш. Цу чу латт берий кулгаша хьаь броневика, бронепоезда, «Аврора» крейсера макеташ, Шушински яхача юрта экспозици-уголок.

Р. ЛЯУВА.

Баьчча цӀераца дувзаденна

В. И. Ленина цӀи, цунца дувзаденна дола сийлахьа гӀуланхаш цӀакха диц ца луш дахаргда кортамукъале, доттагӀал, машар яха дешаш деш болча наьха дегашка. КӀоаргга хьаькъал хинача сага, революце баьччан суртсибат даим а теркам тӀеозаш хиннад художникий, кадархой, кинематографистий, кхычар. Кховаткъа шу гаргга ха я советски кинематографе киноленинанa юкъе керда балхаш хьакхолла. цу тамашийначa сага вахара керда а керда а оагӀонаш гучайоаха. Киноленинанa юкхьанца дӀаболаеннай кинохроника кадрашкара. Тайп - тайпарча хана даьхача цу ленташа хьахьокх баьччан вахар халкъа вахарца айха бувзам болаш а халкъа хетадаь а хини хилар.

Документальни а художественни а кинематографе ба ленински тема тӀа болх беш бола башха дика режиссераш, цудухьа вай тӀехьен в. вай санна торо хургъл баьччан вахар довзийташ дола киносенташ довза. уж хьакхеллачарна дег тӀара баркал а аргда во. ХӀанз вайна йовз В. И. Ленина вахарех йола документальни кадраех латта кинематографически летопись. Баьчча дийна волаш даьха деррига лентеш чулоацаш да «Дийна Ленин» яха документальни фильм. Дукха пайда ийцаб цу документальни кинокадрех оггаре хьалха социализма мохк хьакхелачи сага вахарах дола документальни а, художественни а фильмаш довзаш. Экранни ленинанах геттара а дика аьннад шиь книжка тӀа режиссера А. В. Карогланова:

— Экранни Ленинана — революце тема художественни оагӀорахьара йоашхача биьккха толам. Наха гойтача фильмашца цхьаца кхоачамбовцараш нийсденна дале в, экранни Ленинана дикка революционни лер кт миллионаш болча наьхо дегашка. Ленина сурт - сибат кхоллаш советски киноискусства кхы тӀа а чӀоагӀъю революце ниnъ, гӀуланхаш нийса хилара уйла.

20-ча шерашка дукхача кинематографисташта хеташ хиннад Ленина сурт - сибат хьакколлара форма алхха документализми хроникальности я аьнна. Цудухьа Ленинах дола хьалхара фильмаш документальни хроникальни кино хьисапаш долаш хиннад.

30-гӀа шераш юкъекхаьчча хана советски киноискусства дикка толамаш доах, дӀахайт цо клейно - художественни оагӀорахьара дегӀаенна хилар. Экрана тӀа Ленина сурт - сибат художественни кино средствашта хьахьокха вӀаштӀехьдоал. Эттара хьалха из уйла кхоачашъе хьон сценаристаш Каплер Алексей, Златогорова Татьяна, режиссер Ромм Михаил, артист Щукин Борис. Дукха къахьет цар «Ленин в Октябре», «Ленин 1918 шера» яха картинаш хьакхоллаш. Цул тӀехьагӀа дукха дика балхаш ду кинематографисташа. уж дуккхача наха дика довзаш а да: «Топ бе йоалла саг», «Ленин Польше», «Ленин Париже», кхыдараш.

Ленинанa дӀахо а дика фильмаш юкъехухьаш хьабоагӀа таханара кинематографисташ а. Цул дола тешал да хӀанз вай республика кинотеатрашка гойташ дола Ленинградски кинодокументалисташа даьккха «Апрела этюдаш» яха картина. Цу фильма дувц мишта хиннад тайп - тайпарча хана Ленина вахаре цӀи ваь ди. фу лен дӀанхьиьхад цо из. Тайп - тайпарча пиерашкара 22 апрель хьахьокха авторий уйла хиннале а. вайна гу революцен коталонга вуташ бола иннъ, событеш. Из картина Е. Яковлева сценарех оттадаьр ва режиссер В. Гулин.

«Цхьан телеграмма истори» яхаш да белорусски кинематографисташа даьнкха фильм. Цу кердача картина дувц Цlе Эскар дегӀадоаладеча а цун мугӀараш чӀоагӀдеча а даькъе В. И. Ленина даьиох. Режиссера Ю. Цветкова цу фильма сценари хьаьнй В. Меховца цхьаш.

Лакхе белгалдаьхача кердача картинел совгӀа, укх тӀехьарча хана Грознерча кинотеатрашка гойташ да В. И. Ленина хетадаь «Укхаза Ленин хиннав», «Ленинца дагавоалаш» яха документальни фильмаш, 1968 шера «Мосфильм» киностуде даьккха «ЯхлагӀа июль» яха художественни фильм.

ХӀара шера керда а корда а баьччан вахара оагӀонаш йовз вайна, ха дӀа ме йода дукхагӀа хьамсарагӀа хул наха шиь вахар хетадаь ваьха саг.

В. КОВАЛЕВА.

Укх денощка дукха дешархой а кхыбола нах а хул Грознерча № 37 йолча юкъерча школе болх беш йолча сийлахь - воккхача баьчча В. И. Ленина музее.

Музея совета членаш ба пионераш а комсомольцаш а Ю. Хаирбеков, Т. Должинова, Н. Майерова, исторе хьехархо А. С. Тутушева. Музея директор я иттлагӀча класса дешархо А. Березнева.

Цига гулбеннача наха лаьрхӀа музея совете членаша дувц В. И. Ленина вахарах, социалистически Даьхена карагӀдаьнначох.

ЛадувгӀачарна къаьстта хьамсара я «ХӀаца а дийна вел волчув дийнагӀа ва В. И. Ленин» яха беседа.

СУРТА ТӀА: В. И. Ленин ваьча ден хетаь аргӀанара занятп дӀахьош я А. Березнева. В. ДЗИСЯКА сурт.

Сийлахь-йоккхача Каталон 40 шу дузаш

МАЙРА КХАЛСАГ

Дукха ха йоалаш вай мехка деддир Советски Эскаро Москвана юхе фашистски гӀаьрахой бохабаь 40 шу дизар. Цу коталоно хьахьенхар гитлеровцаш мел чӀоагӀа низбенна хиннабале а кортамукъале еза халкъ царна горалттаде ма мегаза. Советски нах цаӀ санна духьальэттар кьалача моастагӀчунна.

Цу халача денощка, 1941 шера октябрь бетта, парте Московски областнойн городской комитеташа лаьрхӀар НКВД партизански истребительни полк вӀашагӀйолла. Полка бӀуьдой декхар дар — моастагӀа тыле гӀолла рейдаш еш, цар техника хӀалакьяр.

Цар шоашта тӀадилла декхар сийлена кхоачашдир. 1941 шера 7 ноябре Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революцена хетаь Цlеча майдан тӀа хиннача параде даакъа лоацаш яр из полк. ХӀаьта настта цуп отрядаш, группаш цхьаьна задалеш кхоачашъе. моастагӀчун тыле чутуьса болабелар.

1942 шера аьхкий из полк дӀаелар НКВД чурча бӀул 23 бригадана. Цох йир 308 стрелкови полк. ТӀаккха 10 июне бокъонца тӀема гӀирсах кийч а яь Кавказе хьалттар из. 16 августе Астрахане, цигара Махачкала, юххера а Грозне кхьачар полк. 308 стрелкови полко Iалашйора городе порядок. цул совгӀа, кийчо йора моастагӀчун духьала гаьнадаргдола довнаш де а. Бахархой новкъосталла дуккха духьален гӀирсаш хьалдир полка салташа. МоастагӀчун дов де аьттув хургболаш пулеметаш, миномоташ оттае моттигаш кийчйир. Халкъа депутатий Грозненски городской Совето уж балхаш лертIа кхоачашдарах полка массехи подразделеносна Сийлен грамоташ елар.

308 стрелкови полкаца Грозне ера 1-ча батальона шоллагӀча рота йоккхагӀа йола фельдшер Яковенко Анда Михайловна. Денал дола йоӀ езаллар массе бӀухошта. Цун сий дора, лоархӀар. Анда Михайловнас даакъа лаьцар Грозный бахьан хиннача тӀемашка. 1942 шера 10 октябре фашистий самолеташ тӀара бомбаш еттарах яьнна цӀи йоаоа. ГӀаьрахоша лийрхӀар кхоачашхиланзар. Царга дӀакхачанзар Грозненски мехидаьтта.

1943 шера февраль бетта цӀоли дӀаяхар Моздоке. Бехитоккаме декхар дар цун хьалхашка оттадаьо. Фашисташа лаьттах яхийта минаш хьакхар, вай эскара тыл лорар. Из а дизза кхоачашдир бӀухоша. Цар 15 эзар мина цулама яьккхар.

Март бетта Кубане дӀаяхар полк. Цунца цхьана Яковенко а. Укхаза цо даакъа лоац Крымская, Абинская, Ахтырская, Северская яха а кхыйола а станицаш гитлеровцех цӀенъеш даьча тӀемашка. Новороссийска юхе «голубой линех» чаккхелхача.

1943 шера 5 мае полка Новороссийска юххе йола 141,7 яха лакхале хьаьнкха аьнна задалн елар. Из вай хилар чӀоагӀа лоархӀаме дар. ХӀана аьлча, укхаза моастагӀчо гулбьбар Iалаьмате бокъа низ: «СС», «Викинг», «Мертвая голова» яха дивизеш. 700 бомбардировщик. Бирса тӀом бар хиннар, лаьтта доагар, молхан кӀурок къайлабаьккхабар малх. Тамашне дар цу туржаӀа юкъе саг дийна висар. Амма советски салтечун денала духьал оттa низ болаш хӀама дацар. Цу дийнахьe а вайчар хьаьккхар лакхале 141,7.

Дукха бар човнаш аь саг тий. ХӀарэвар догдоахаш вар лор-йицо шийна гӀодар. Анда Михайловнас шиь са ца кхотӀема юкъера араенар хьар бӀухой. Човнаш ехкар, хоза дош аьле, царна атто е гӀертар.

Цу къизача тӀема юкъе човхайнр из. Контузи хиина ши - кхо сахьат даьккхар цо. Укхаза ала деза из цу тӀема юкъера араенар Грознера Дубовская Анна Алексеевна хиннилга.

ХьалхагӀа Грозне а тӀаккха Алма-Ате а госпиталашка ихлар Анда Михайловна. ХӀаьта 1944 шера декабрь бетта тӀема инвалид хиларга хьежжа Советски Эскара мугӀарашкара демобилизаци йир цунна.

Даьхе баьдан моастагӀох латташ денал гойтарах дейтенанта Анда Михайловна Яковенкайна Цlеча Седагъа орден, дукха чедалаш енай.

ЦӀагӀа кгӀа сатем бац таханa тӀехьа тӀема ветерана. Анда Михайловна болх беш я НГIАССР укхацIеро дерачи министерства № 2 йолча поликлинике. Цул совгӀа, цо хьинаре даакъа лоац юкъарча вахаре а. Из тӀема ветеранийн комитета член я. № 12 йолча школе цуна дагадохавща вӀашагӀъеллай 308 стрелкови полка музей. ХӀана аьлча, вай республикера 50 йоӀ хиннай цу полке.

Москвана юххе Котало аяккара 40 шу дизар дездеш 308 стрелкови полка ветераний комитето Москве хьовлагӀа йийха хилар Анда Михайловна. Укхаза юха а бӀаргабайра шиь однополчанаш, дагадехар бирса шераш.

ӀӀапар. Цул деагӀа хӀамэ хургдац. Баркал хилла из бахьан долаш моастагӀчох майра лейтанашта.

М. КАРАТАЕВА,
исторически Iилмай кандидат.

Конкурс

ЦӀаккха халкъа дицлургдоацар

Ше шу дисад Сийлахь-боккхача Даймехка тӀем тӀа котало яьхха 40 шу дизар советски халкъо белгалдаккха. Цу белгалерча денца дувзаденна НГIАССР журналистий Союзо, ДОСААФ областной комитето, ВЛКСМ областной комитето дӀакхайкаю газеташ тӀа, телевиденей радион тӀема-патриотически тема дикагӀа лелаяре йола: «ЦӀаккха а халкъа дицлургдоацар» яха девиз йола конкурс.

Газетий, телевиденe, радио редакцеша конкурсе даакъа лацара мах бергбола керттера дар кургда:

— социалистически Даьхе лорара ленински идеаш, мехке оборона чӀоагӀъярах йола КПСС XXVI съезда решенеш, КПСС ЦК, СССР Конституца эскари флоти молагӀча а агрессора эшашча духьало е могаргдолаш кийча хилийта аьнна дӀадехераш кхоачашдар;

— халкъий доттагӀале, СССР деррига къамеши народносташи лорара эскар хилара терра Советски Гергзашцарча Низаша чӀоагӀале лувза, из дуйвуле хьаст;

—Гергзашцарча Низий турпала тӀема традицеш, Даьхе лорарий денал, германски фашизмей японски милитаризмей дукъе кӀалзара Европай Азеи цкъадолча мехкий халкъаш деьзача Советски Эскара интернациональни мисси;

— эскарен флотен личии составе вакарн дешари, эскара гӀулакх даро лекха морально-тӀема гӀулакхаш довнкхаш бӀухой хьалкхебара ю вэнеш;

— заводий, фабрикий, колхозий, совхозий, дешаре заведеней, организацей воении довкъоацара шефски бувзамеш, бӀукоше школаштен профтехучилищаштен ю шефства;

— моттигерча партийни, советски, комсомольски организацеша, ДОСААФ организацеша къахьегамхой, къаьстта кагирхой тӀема-патриотически кхетам луш, кагирхой Гергзашцарча Низашка гӀулакх да кийчбеш, советски патриотизмей пролетарски интернационализмей уйла йоаш хьалкхебеш, тӀема-технически знанеш дӀайоржеш, спорте тӀема-технически тайпаш;

— запаса бахача бӀухой къахьегаме сийлен пачка общественни ьынара дегӀадоаладеш беш боле болз дикагӀа дӀабоахийтар а цох вадар а.

Газеташ тӀа, телевиденей радион тӀема-патриотически тема дикагӀа лелаярех яле оттаьй 5 преми:

1-гӀа яр — 150 сом;

2 шоллагӀа яр — 125 сом хӀараяр;

2 кхоалагӀа яр — 100 сом хӀараяр.

Премий юнача редакцешта иштта хьожаю НГIАССР журналистий Союза, ДОСААФ республикански комитета, ВЛКСМ обкома диплом.

Редакцешта луш йола премеш хьожаь а хьинарегӀа болх беча штата болхлоча а редакце а тӀема-патриотически темех язъеча болхлошта ала. Уж дӀаяь премий енача органий редколлегаша, журналистски организацеша.

Конкурса итогаш ера вӀашагӀъеллай жюри. Цо шиь предложенеш дӀачулу НГIАССР журналистий Союзе правлене, ДОСААФ республикански комитетага, ВЛКСМ обкомага.

«Конкурса» аьнна тӀаладаь тӀема-патриотически темах йола материалаш юкъенцарча журналистски организацей решении 1985 шера 1 апреле кхаяйт укх адресагӀа: г. Грозный, Маяковске улица, 92. НГIАССР журналистий Союза правлене.

АГИТБРИГАДА КХАЙ ТӀА

Укх тӀехьарча хана культбахлой теркам тӀабахийтад кхашкара балхаш де болабеннача къахьегамхой культурни хьаштиш кхоачашдара. Цунца дувзаденна Советски райисполкома культура отдело график оттаьй агитбригада концерташ мичахьа а маца а хила деза белгалдоаккхаш.

Укх денощка концертни программа а йица агитбригада хилар Гехерча межхоьязственни объединене болхлой болча.

Дукхадезаделар церна Хаджимурадова Зарас, Ваматгириева Маликас дӀаьйна иллеш, М. Джумаеваси, М. Баматгиреевен даь хелхараш. Теркам тӀеозаш яр А. Мурдагова, З. Гадиевас, А. Дегиевас кхбачаньаь номераш а.

Б. СОЛТАГИРЕЕВ.

УРОКАХ БИЗЗА ПАЙДА ЭЦАШ

Кхетам луш йола урок — из я алхха знанеш ена ца Iеш, кӀоаргга нравственни кхетам луш йола, дисциплина тоеча, чӀоагӀъеча дика лер юташ йола урок. Цу лостамагӀа болх беш хьехархоша эггара хьалха пайда эца беза урокех Iомаеча материалий чулоацамах. Цудухьа шоаш урокага кийчо еш тха школа хьехархоша знанеш ялар санна лоархӀаш а йоалхо еш а и урока юкъейоалаеш йола кхетам балара материал. Шоаш хьехача предметашца кхетам балара материал ювзае а бераша дикагӀа дӀамаргнолча тайпара из дӀахьеха а дика карагӀдоал школа хьехархошта Т. Д. Мурзабековайна, Н. А. Грачевайна, И. М. Барахоевайна, Л. И. Цечоевайна, Л. М. Кардановайна, К. Б. Дьиновайна, кхычарна. Цу хьехархоша дикагӀа кхетаергйолча тайпара йоаних СССР Конституце положенеш, социалистически вахара хоза оагӀонаш, советски сага моральни сурт - сибат, Даьхенцара, Iаламцара цун безам, кхыдараш. Цул совгӀа, хьехархой баяха юкъе дикка моттиг дӀалоацаш да дешархошца халкъий доттагӀалах, дика зенерча чулоацамах, тайп - тайпарча балха профессех хулаш дола къамаьлаш.

Интернациональни кхетам луча балха пайда эц моттигерча материалах, хӀара дийнахьа гонахьа нийслуш долча хӀамаех. Цу гӀулакхо берий дегашка кхебу вай тӀема а къахьегама а традицешкара безам. Школе дукхагӀа теркам тӀабохий тачарех да интернациональни кхетам балара дешаш.

Патриотически а интернациональни а кхетам луш дикка пайда эца мегаргболаш я наьна меттел литератураш урок. Шоалткъа шерал дукхагӀа хана школе болх беш хьеоагӀача И. М. Барахоева урокаге ладийгӀача хетаду: ма бӀаьхий, ма хоза, кӀоаргга хьаькъал дала нио болаш ба наьна мотт аьнна. Иштта бӀаьхий ба хӀара къаман мотт а. Барахоева урока ладийгӀача дагаух поэта Гамзатов Расула дешаш «Нагахь са мотт — из дӀабоале кхоана, - со кийча ва тахан лахьта вика». Махьмада Идриса дика карагӀдоал наьна меттел литератури урока материалага гӀолла берий даймехкацара, халкъий доттагӀалцара безам совбахка.

Иштта дешархошта дикка пайда луш я Л. И. Цечоевай наьна литература урокаш а. Цун урокашта юкъе хул диспута элементаш, ядархочун кхолламах долш тайп - тайпара хаттараш. Цу тайпарча элементаша берий дегашка дикагӀа дӀачӀоагӀъю Iомаеш йола керда материал. Лакхе вийцача шин хьехархочун хӀара урокаш ала мегаргда из я нах дукха беза, цар сий де Iомавеш йола, кӀоаргга знанеш луш йола лаккхарча нравственноста урок.

КӀоаргга чулоацам болаш хул цар чаккхйоаха классал арахьара мероприятеш. Царех я «Лоаман поэзи — доттагӀала поэзи», «Лоаман мохк — легендай мохк» яха литературни сайренаш. Цу сайренашка даакъа лоацаш хиннаб яздархой Боков Ахьмад, Арсанукаев Шайхи, Гатиев Гирихан.

Цу тайпара, уйла тӀа я йохийташ кийчъьньча урока, классал арахьарча мероприяте эздий оамалаш йолаш кхею кхуш йоагӀа тӀехье. Из дицде йиш яц цхьанна а хьехархочо, моллагӀа предмет ше хьехарах.

М. ЦЕЧОЕВ,
Малгобекски района Нови - Редантерча № 24 йолча бархӀшерачча школа завуч.

КУЛЬТУРА ХОАМАШ

«ИЛЬИЧА ХЕТАДАЬ КӀИРА»

Иштта цӀи тиллай Грознерча № 26 йолча профессионально-технически училища дешархоша В. И. Ленин ваьча денна хетадаь чакхдоаккхача кӀирах.

В. И. Ленина вахарца дувзаденна дукха кердадараш довз дешархошта училищен хӀара группе чакхдоахача класени сахьташка, хьехархоша М. Руденкос, О. Мясищевас еча беседашка.

Училища художественни самодеятельноста юкъа даакъа лоацача дешархоша кийчъьай баьччан вахара хетаь литературно-музыкальни композици а.

— Цул совгӀа, — йоах училища директора кхетам балхах йолча заместитела Т. М. Чебалинас, — драмтеатре культпоход яь. — Цига дешархой хьежар Х. Нурадилова цӀерагӀча театра «Ленинанa» яхача спектакльга.

БЕРАШЦА ВӀАШАГӀКХЕТАР

— Тха кинотеатре ухараш дукхагӀча даькъе бераш да, — аьлаш дувц «Юность» яхача кинотеатра методиста Л. Г. Поготовскаяс. ХӀаьта бераш геттара дукхадезаш хинна В. И. Ленин ваь ди хьатӀанхоачаш бераш долча вийзар оаха М. Ю. Лермонтова цӀерагӀча театре болх беш. хӀанз пенсе вола РСФСР заслуженни артист Л. С. Куклин. Тайп-тайпарча ханашка театро увттаьча спектаклашка В. И. Ленина ролаш ловзаьча Куклина дийцар шиь дега уж мел хьамсара я.

РЕСПУБЛИКА ХЬАША ХУЛИШ

Иллеш дезаш болча вай мехкарча наха вовзаш ва Азербайджански ССР халкъа артист, Ленински комсомола преме лауреат, композитор а иллиаларво а Полад Бюль-Бюль оглы. НӀоргга малав долаш, дег чу юнаш музыка йолаш да цо язду а дӀоала а, иллеш. ХӀаьта цкъе кӀира даьлча цун иллешка ладувгӀа а иллиалархочунца вӀашагӀкхета а торо хургъя вай республикерча наьха. Цхьа дийнахьа вайцига цунца цхьана хургья «Ашугаш» яха рок-группа.

С. ЧАКОВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

Хоаттам

Тахан республике гӀоллех Грознен хувцалуш моржаш я йолаш. Йоачан а йоацаш. Малхбузехьара секунде 3—8 метр чӀоагӀа мух а хьеккаш хилен фегара температура республике 13—18, Грозне 16—18 градус йӀовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш моржаш йолаш. Йоачан а йоацаш тайп-тайпарча оагӀонашкахьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилен фегара температура буьйсанa 2—7, дийнахьа 16—21 градус йӀовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктоелха секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностей транспортен — 2-65-01; юрта бахама — 2-47-84; культура — 2-84-75; письмой — 2-56-87; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-84-75; писем — 2-56-87; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен денощка

СФ02154. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2049.